

Curriculumevaluatie Chinees taal en cultuur

Interimrapportage 5 vwo

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Curriculumevaluatie Chinese taal en cultuur

Interimrapportage 5 vwo

Oktober 2012

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

ICLON

Verantwoording

2012 SLO/ICLON, Enschede/Leiden

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs: Gemma Corbalan, Dineke Tigelaar en Elvira Folmer

Informatie

SLO

Afdeling: tweede fase

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 661

Internet: www.slo.nl

E-mail: tweedefase@slo.nl

AN: 3.5244.520

Inhoud

1.	Context, vraagstelling en opzet	5
1.1	Aanleiding en context	5
1.2	Vraagstelling en theoretisch kader	5
1.3	Opzet en instrumenten	8
1.4	Leeswijzer	12
2.	Beoogd curriculum: visie op het vak	13
3.	Schoolleiders	17
3.1	Algemene indruk, redenen voor invoering en visie op het vak	17
3.2	Manier van invoeren van het vak	18
3.3	Randvoorwaarden bij het vak	18
3.4	Haalbaarheid van het vak	20
4.	Docenten: geïnterpreteerd en uitgevoerd curriculum	23
4.1	Achtergrondkenmerken	23
4.2	Visie: ideeën van docenten over het 'waarom en waartoe' van het vak	24
4.3	Verwachte haalbaarheid A2-niveau eind 6 vwo	25
4.4	Belasting	27
4.5	Cultuurdoelen en –inhouden	28
4.6	Aangeboden leeractiviteiten	29
4.7	Gebruikte bronnen en materialen	32
4.8	Toetsing in de pilotklas	33
4.9	Beschikbare faciliteiten	35
4.10	Ondersteuning	36
5.	Leraren ervaren en geleerd curriculum	39
5.1	Achtergrondkenmerken	39
5.2	Leeractiviteiten	39
5.3	Motivatie	41
5.4	Belangstelling en tevredenheid	42
5.5	Studielast en overladenheid	45
5.6	Moeilijkheid en proefwerken	48
5.7	Toetsing	49
6.	Conclusies en aanbevelingen	51
7.	Referenties	55

1. Context, vraagstelling en opzet

1.1 Aanleiding en context

De groeiende belangstelling van Nederlandse scholieren voor de Chinese taal, ingegeven door de explosieve economische groei die China doormaakt, en de toegenomen mogelijkheden om het land te bezoeken heeft ertoe geleid dat steeds meer scholen in Nederland een cursus Mandarijn of zelfs Chinees als examenvak op het vwo aanbieden. Reden genoeg voor SLO om (op verzoek van een aantal scholen, het Expertisecentrum MVT, het Platform nieuwe schooltalen en de sectie Chinees van Levende Talen) een voorstel te schrijven voor een leerplan Chinese taal en cultuur voor het vwo (Beeker, Canton, & Fasoglio, 2008). Dit leerplanvoorstel is in mei 2009 aangeboden aan het ministerie van OCW en heeft ertoe geleid dat het ministerie SLO heeft gevraagd een examenpilot Chinees op te zetten. Deze pilot is op tien scholen gestart in het schooljaar 2010 - 2011. Inmiddels loopt de pilot nog op een negental scholen. De uitvoering van deze pilot ligt in handen van SLO in samenwerking met het ICLON. De pilot wordt geflankeerd door een evaluatieonderzoek dat wordt uitgevoerd door een evaluatieteam, bestaande uit twee onderzoekers van SLO en een onderzoeker van het ICLON. Doel van de pilot is:

De haalbaarheid, uitvoerbaarheid en toetsbaarheid van de verschillende domeinen en voorgestelde eindniveaus van het examenprogramma voor Chinese taal en cultuur te evalueren.

De evaluatie heeft zowel een formatief als een summatief karakter. Tussentijdse evaluatieresultaten geven wellicht aanleiding tot tussentijdse bijstelling van een en ander. Aan het eind van de pilot kunnen de evaluatieresultaten een rol spelen in de implementatie en verdere ontwikkeling van het onderwijs in Chinese taal en cultuur in Nederland.

1.2 Vraagstelling en theoretisch kader

Curriculumtypologie

Een curriculum is een 'plan voor leren' en kent verschillende verschijningsvormen. Welbekend in dit verband is het onderscheid tussen het beoogde, geïmplementeerde en gerealiseerde curriculum, ieder onderverdeeld in een tweetal verschijningsvormen (zie tabel 1.1). De 'geschreven' (en digitale) verschijningsvorm kan op zijn beurt weer worden onderverdeeld in curriculumdocumenten met een verschillende functie, met een al of niet verplichtend karakter en met ontwikkelverantwoordelijkheid en -betrokkenheid van verschillende instanties en personen. De 'typologie van curriculaire verschijningsvormen' (Van den Akker, 2003) wordt als kapstok en analysekader gehanteerd bij deze curriculumevaluatie.

Tabel 1.1 Curriculaire verschijningsvormen

Beoogd Curriculum	Imaginaire	Opvattingen, wensen en idealen (basisvisie)
	Geschreven	Documenten en materialen (examenprogramma's, syllabi, handreikingen, lesmateriaal)
Geïmplementeerd curriculum	Geïnterpreteerd	Oordelen en interpretaties door docenten
	Uitgevoerd	Feitelijk onderwijsleerproces
Gerealiseerd curriculum	Ervaren	Ervaringen van leerlingen
	Geleerd	Leerresultaten bij leerlingen

Onderzoeksvragen

Uitgaande van de typologie van curriculaire verschijningsvormen en in het licht van het eerder genoemde doel van de pilot richt de evaluatie zich op de beantwoording van de volgende vijf onderzoeksvragen:

- Welke beweegredenen, uitgangspunten en kenmerken zijn er door de makers van het leerplanvoorstel (op hoofdlijnen) geformuleerd inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: *Wat is het waarom, wat en hoe van het beoogde nieuwe vak?* Curriculaire verschijningsvormen: imaginair en geschreven.
- Wat zijn interpretaties en percepties van docenten inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: *Wat vinden docenten van het beoogde nieuwe vak zoals in het leerplanvoorstel beschreven?* Curriculaire verschijningsvorm: geïnterpreteerd.
- Wat zijn gebruikservaringen van docenten met het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: *Wat doen docenten en in hoeverre weerspiegelt dat het beoogde nieuwe vak?* Curriculaire verschijningsvorm: uitgevoerd.
- Welke maatregelen worden op schoolniveau genomen om de invoering van het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur te faciliteren? Ofwel: *Wat doen schoolleiders om het beoogde nieuwe vak te faciliteren?* Curriculaire verschijningsvorm: uitgevoerd.
- Wat zijn leerervaringen, motivatie en meningen van leerlingen inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: *Wat doen en vinden leerlingen en in hoeverre komt dat overeen met het beoogde nieuwe vak?* Curriculaire verschijningsvorm: ervaren.
- In hoeverre bereiken leerlingen het voorgestelde niveau in het leerplan? Curriculaire verschijningsvorm: geleerd.

Onderzoeksvariabelen

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen A tot en met D zijn verschillende onderzoeksvariabelen benoemd. Deze onderzoeksvariabelen zijn grotendeels geselecteerd aan de hand van de elementen waaruit een curriculum bestaat. De kern van een leerplan betreft doorgaans de visie op het leren. Veranderingen in die kern veronderstellen meestal ook wijzigingen in veel andere kwesties met betrekking tot het plannen van leren. Een verhelderende manier om een en ander in samenhang te visualiseren is het zogenaamde curriculaire spinnenweb (Van den Akker, 2003; zie figuur 1.1).

Figuur 1.1 Het curriculaire spinnenweb

Onderzoeksvariabelen zijn zowel op schoolleider-, docent- als op leerling niveau geformuleerd; zie hiervoor de overzichten in tabel 1.2, 1.3 en 1.4.

Tabel 1.2 Onderzoeksvariabelen op schoolleiderniveau

• Visie op het vak
• Algemene indruk van het vak
• Manier van invoering van het vak
• Visie op invoering van het vak
• Randvoorwaarden
• Haalbaarheid

Tabel 1.3 Onderzoeksvariabelen op docentniveau

Achtergrondinformatie docent/vak
• Leeftijd
• Sekse
• Moedertaal
• Eerste en tweede vreemde taal
• Onderwijservaring
• Collega's
• Leerlingenaantal
• Vooropleiding
• (Eventuele) huidige opleiding
Ideeën over het 'waarom en waartoe' van het vak (visie)
Tijdsbesteding
Haalbaarheid A2-niveau
Cultuurdoelen
Cultuurinhouden
Belasting docenten en leerlingen
Leeractiviteiten
• Taalvaardigheden
• Cultuur

Bronnen en materialen
• Leergangen • Overige leermiddelen
Beschikbare faciliteiten
Toetsing
• Inhoud • Vorm
Ondersteuning
• Nascholing • Contact schoolleiding/andere docenten • Toerusting
Aantrekkelijkheid vak voor leerlingen

Tabel 1.4 Onderzoeksvariabelen op leerlingniveau

Achtergrondinformatie leerling/vak
• Leeftijd • Sekse • Moedertaal • Taalgebruik buiten school • Leservaring Chinees • Gebruikte leergang • School
Leeractiviteiten en leermateriaal
Motivatie, belangstelling en tevredenheid
Studielast en overladenheid
Moeilijkheid van het vak en de proefwerken

1.3 Opzet en instrumenten

Opzet en onderzoeksgroep

De evaluatie richt zich op alle negen pilotscholen¹, de pilotdocenten en pilotleerlingen die in het schooljaar 2010 – 2011 in 4 vwo gestart zijn met het vak Chinese taal en cultuur. Zowel de docenten als de leerlingen (het zogenaamde eerste cohort) zullen worden gevolgd tot aan het eindexamen vwo (voorjaar 2013). Hiermee beslaat de pilot drie schooljaren. Overige participanten in het onderzoek zijn de (mede-)ontwikkelaars van het leerplan *Chinees op school* en (overige) leden van de projectgroep. Dit rapport richt zich op de docenten en leerlingen in 5 vwo en hun schoolleiders. Voor de resultaten met betrekking tot 4 vwo wordt verwezen naar Corbalan, Folmer, en Tigelaar (2011) en Tigelaar, Corbalan, en Folmer (2012). In tabel 1.5 is weergegeven welke activiteiten in 5 vwo per onderzoeksvraag zijn ondernomen.

¹ Zoals eerder vermeld is de pilot gestart met tien scholen, maar heeft een school zich teruggetrokken.

Tabel 1.5 Onderzoeksopzet: vragen, methode en instrumenten 5 vwo

Onderzoeksvragen		Activiteit
A.	Welke beweegredenen, uitgangspunten en kenmerken zijn er door de makers van het leerplanvoorstel (op hoofdlijnen) geformuleerd inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: <i>Wat is het waarom, wat en hoe van het beoogde nieuwe vak?</i>	• Focusgroep met (mede-) ontwikkelaars en (overige) leden projectgroep
B.	Wat zijn interpretaties en percepties van docenten inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: <i>Wat vinden docenten van het beoogde nieuwe vak zoals in het leerplanvoorstel beschreven?</i>	• Docentvragenlijst • Docentinterview
C.	Wat zijn gebruikservaringen van docenten met het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: <i>Wat doen docenten en in hoeverre weerspiegelt dat het beoogde nieuwe vak?</i>	• Docentvragenlijst • Docentinterview • Lesobservatie
D.	Welke maatregelen worden op schoolniveau genomen om de invoering van het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur te faciliteren? Ofwel: <i>Wat doen schoolleiders om het beoogde nieuwe vak te faciliteren?</i>	• Schoolleidersinterview

Onderzoeksvragen		Activiteit
E.	Wat zijn leerervaringen, motivatie en meningen van leerlingen inzake het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: <i>Wat doen en vinden leerlingen en in hoeverre komt dat overeen met het beoogde nieuwe vak?</i>	• Leerlingvragenlijst • Leerlinginterview • Lesobservatie
F.	In hoeverre bereiken leerlingen het voorgestelde niveau in het leerplan?	• In 5 vwo is dit geen onderwerp van evaluatie geweest.

Samengevat bestaat de evaluatie uit een drietal componenten:

1. Focusgroep met (mede-)ontwikkelaars van het document *Chinees op School* en (overige) leden van de projectgroep.
2. Vragenlijstonderzoek onder pilotdocenten en -leerlingen.
3. Schoolbezoeken bestaande uit docent- en leerling(en)interview (in groep), interview met de schoolleider, en lesobservatie.

Instrumenten en instrumentontwikkeling

Voor de activiteiten genoemd in de vorige paragraaf zijn diverse instrumenten ontwikkeld.

Ten behoeve van de *focusgroep* met de ontwikkelaars en (overige) leden van de projectgroep is een interviewleidraad ontwikkeld die werd afgenomen nadat een korte presentatie was gegeven over de conceptvisie. Deze interviewleidraad richtte zich op de elementen van een visie, te weten de probleemsituatie, de waarden voor de leerling, de maatschappij en het vak en de gestelde onderwijsdoelen (Posner & Rudnitsky, 1997; Thijs & Van den Akker, 2009). Op deze manier kon de visie op het vak Chinese taal en cultuur verder worden aangescherpt ter aanvulling op de analyse van het beoogde curriculum die vorig jaar is gemaakt (Corbalan et al., 2011).

De *docent- en leerlingvragenlijsten* zijn gebaseerd op de vragenlijsten die zijn ontwikkeld voor de evaluatie in 4 vwo. Deze zijn ontwikkeld uitgaande van het overzicht met onderzoeksvariabelen zoals weergegeven in tabellen 1.3 en 1.4. Hierbij is gebruik gemaakt van vragenlijsten ontworpen voor de evaluatie van het bètaonderwijs in de tweede fase (Kuiper,

Folmer, Ottevanger, & Bruning, 2011) en relevante literatuur waaronder Alting (2003), Brown (2004), Deci, Eghrari, Patrick en Leone (1994), Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) (2011), en Sercu (2005). Verschillende versies van zowel de docent- als de leerlingvragenlijst zijn voorgelegd aan de ontwikkelaars van het leerplan *Chinees op school*. Op basis van hun feedback zijn aangepaste versies ontwikkeld. De uiteindelijke docent- en leerlingvragenlijsten voor 5 vwo zijn op slechts enkele punten aangepast ten opzichte van 4 vwo (zie tabel 1.6).

Tabel 1.6 Aangepaste punten van de vragenlijsten ten opzichte van 4 vwo

Docenten	Leerlingen
• Toegevoegd: ideeën over hoe en waarom van het vak • Nieuwe items voor cultuurdoelen • Aanscherping van de taalactiviteiten • Interesseaspecten van China • Studielast lessen en huiswerk	• Aanscherping van de taalactiviteiten • Interesseaspecten van China • Studielast lessen en huiswerk • Cijfers voor taal en cultuur

De uiteindelijke versie van de docentvragenlijst is per post naar alle betrokken docenten gestuurd, samen met een antwoortenveloppe. De leerlingvragenlijst is omgezet naar een digitale versie waarvoor de betreffende leerlingen een uitnodiging kregen. Zij hebben de vragenlijst tijdens de les ingevuld om zo de respons te optimaliseren.

De uiteindelijke docentvragenlijst bestond uit dertien onderdelen met tussen de een en negen vragen (die op hun beurt weer konden bestaan uit meerdere subvragen). Zie tabel 1.7 voor meer informatie. De uiteindelijke leerlingvragenlijst bestond uit vijf onderdelen, zie hiervoor tabel 1.8.

Tabel 1.7 Docentvragenlijst, aantal vragen per onderdeel

Onderdeel	# Vragen/onderdeel
Achtergrondkenmerken	9
Ideeën over het waarom en waartoe van het vak	6
Tijdsbesteding in de pilotklas	7
Haalbaarheid A2-niveau eind 6 vwo	4
Cultuurdoelen	1
Cultuurinhouden	1
Belasting	7
Aangeboden leeractiviteiten	3
Gebruikte bronnen en materialen	2
Beschikbare faciliteiten	2
Toetsing	4
Ondersteuning	9

Tabel 1.8 Leerlingvragenlijst, aantal vragen per onderdeel

Onderdeel	# Vragen/onderdeel
Achtergrondinformatie	8
Leeractiviteiten en leermateriaal	2
Motivatie en belangstelling	8
Studielast en overladenheid	4
Proefwerken en moeilijkheid	2

De interviews met schoolleiders, docenten en leerlingen zijn semi-gestructureerd van aard. Bij schoolleiders zijn vragen geclusterd rondom vijf onderwerpen: visie op het vak, algemene indruk, invoering, randvoorwaarden en haalbaarheid (zowel op school als op landelijk niveau). Bij docenten zijn vragen geclusterd rondom drie onderwerpen: algemene indruk, motiveren van leerlingen en haalbaarheid en tijd. Het interview met leerlingen richt zich op de leeractiviteiten en het lesmateriaal en op hun motivatie en belangstelling voor het vak.

Het gebruikte *lesobservatieformulier* is eveneens gebaseerd op de evaluatie van Kuiper et al. (2011) en had als voornaamste doel de onderzoekers een beeld te verschaffen van lessen Chinese taal en cultuur zodat zij beter in staat zouden zijn resultaten van vragenlijsten en interviews te interpreteren. Het formulier bestond uit vijf onderdelen: basisinformatie, lopende lesobservatie, algemene indruk van de les, samenvatting van de lesuitvoering en aangeboden lesactiviteiten. Over de lesobservaties *an sich* wordt niet gerapporteerd.

Alle gebruikte instrumenten zijn op te vragen bij de onderzoekers.

Respons

Van alle negen pilotscholen is de docentvragenlijst ontvangen. De respons onder leerlingen is weergegeven in tabel 1.9. Om de respons onder leerlingen te bevorderen zijn onder leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld tien Iris-cheques ter waarde van € 10,- verloot. Het responspercentage onder leerlingen varieert op schoolniveau tussen de 60% en 100%, gemiddeld is de respons 93%.

Tabel 1.9 Respons onder pilotleerlingen

School	Aantal leerlingen	Respons#	Respons%
H	4	4	100
D	8	8	100
G	9	9	100
F	2	2	100
I	1	1	100
M	2	2	100
N	1	1	100
B	12	11	92
K	5	3	60
totaal	44	41	93

Gegevensverwerking en -analyse

De focusgroep heeft geleid tot een aanscherping van de visie op het vak. Deze visie wordt weergegeven in hoofdstuk 2.

De vragenlijsten zijn anoniem verwerkt. De gegevens zijn ingevoerd, opgeschoond en vervolgens geanalyseerd met behulp van SPSS versie 19. Hierbij is voornamelijk gebruikgemaakt van beschrijvende analyses zoals frequentietabellen en gemiddelden.

Van elk schoolbezoek is een geschreven anoniem verslag gemaakt van het interview met de schoolleider, de docent, het (groeps)interview met de leerlingen en de lesobservatie. Van de interviews met schoolleiders is een samenvattend verslag gemaakt. De interviewverslagen zijn in de vorm van illustratieve citaten ingepast in de resultaten van het vragenlijstonderzoek onder docenten en leerlingen.

Planning

Tabel 1.10 geeft een globaal overzicht van de activiteiten in de tijd. Voorafgaand aan alle activiteiten heeft de benodigde instrumentontwikkeling plaatsgevonden. In deze interimrapportage wordt verslag gedaan van de metingen in het schooljaar 2011 - 2012 (5 vwo).

Tabel 1.10 Planning

Onderzoeksvraag	Activiteit	Tijdstip
A	Focusgroep met ontwikkelaars en (overige) leden stuurgroep	Februari 2012
B, C, D	Vragenlijstonderzoek bij docenten en leerlingen	Maart 2012 (5 vwo)
B, C, D, E	Schoolbezoeken: interview schoolleider, docentinterview, leerlinginterview en lesobservatie	Mei-juni 2012 (5 vwo)
F	Toetsafname leerlingen (door toetscommissie)	geen focus in 5 vwo

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de visie op het vak Chinese taal en cultuur weergegeven op basis van de georganiseerde focusgroep. Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten van de interviews met de schoolleiders. Hoofdstuk 4 gaat in op de resultaten op docentniveau op basis van de vragenlijsten en de interviews en hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten met betrekking tot de leerlingen, eveneens op basis van vragenlijsten en interviews. In hoofdstuk 4 en 5 worden, daar waar de vragen vergelijkbaar zijn met de vragen bij de meting in 4 vwo, de resultaten van zowel de meting in 4 vwo als in 5 vwo gepresenteerd. In deze interimrapportage *Curriculumevaluatie Chinese taal en cultuur* (Corbalan, Folmer, & Tigelaar, 2011) worden de resultaten van de evaluatie voor wat betreft het eerste jaar van de pilot (4 vwo) beschreven. Het geheel wordt afgesloten met enkele voorlopige conclusies en aandachtspunten in hoofdstuk 6.

2. Beoogd curriculum: visie op het vak

Om het leerplan Chinese taal en cultuur goed te kunnen evalueren is het noodzakelijk een goed beeld te hebben van wat dit leerplan beoogt. Onderzoeksvraag A van de evaluatie luidt dan ook:

Welke beweegredenen, uitgangspunten en kenmerken zijn er door de makers van het leerplanvoorstel (op hoofdlijnen) geformuleerd betreffende het nieuwe schoolvak Chinese taal en cultuur? Ofwel: *Wat is het waarom, wat en hoe van het beoogde nieuwe vak?*

Bij de meting 5 vwo lag de focus onder andere op het verhelderen van de visie op het vak Chinese taal en cultuur.

De visie van het curriculum geeft de basisfilosofie op onderwijs en leren weer (Thijs & Van den Akker, 2009; Van den Akker, 2003). Het gaat om algemene principes die aan het vak ten grondslag liggen en dient als belangrijkste oriëntatiepunt voor de andere negen curriculumelementen (leerdoelen, leerinhoud, leeractiviteiten, docentrollen, bronnen en materialen, groepeeringsvormen, leeromgeving, tijd, toetsing)(zie figuur 1.1 in hoofdstuk 1).

Posner en Rudnitsky (1997, p. 64) definiëren het begrip visie/rationale als volgt:

"The rationale is a statement that makes explicit the values and educational goals underlying the curriculum. The rationale serves the purpose of justifying the learnings that students are to acquire during the curriculum as well as justifying the methods and procedures employed in teaching the curriculum. The rationale also serves the related purpose of guiding the planning of other curriculum components."

Een visie/rationale bestaat volgens Posner en Rudnitsky (1997) uit drie onderdelen (zie kader).

DE CONCEPTVISIE VOLGENS POSNER EN RUDNITSKY

1. Problem
2. Values
3. Educational goal.

Problem

A rationale begins by presenting the problem or situation that the curriculum is intended to address.

Values

A rationale should express the developer's values in terms of the learner, the society and the subject matter.

Learner

- Values regarding the learner express conceptions of what individual learners are like and what they need.

- Two variations in conceptions of learners:
 1. The first one emphasizes education that prepares the individual for achieving maximum social and economic success.
 2. The second conception views individual needs and interests in terms of developing a well-balanced person.
- It is important to specify the intended audience for the curriculum and what you assume to be their unique needs and interests.

Society

- Values with respect to society concern perceptions of social responsibilities or societal constraints and how the curriculum can help the individual meet these responsibilities or deal with these constraints.
- The attitudes, knowledge, and skills learned in a curriculum are, from this perspective, those required for participation in the social group.
- Societal values might involve environmental awareness, rapid social change, racial intolerance, uncontrolled technology, etc.
- Societal values vary and may be directed toward socialization, preservation of the social order, or preparation for citizenship.
- Whatever conception of society is implied in the curriculum, it should be articulated in the rationale. It should be make clear you explanation as to why the curriculum goals are of value to society.

Subject

- Values with respect to subject matter reflect the way you are approaching a particular subject and your conception of why this subject matter and that approach is significant enough to warrant a curriculum.
- A rationale should express the value of the subject matter to its particular audience. What can this subject contribute to the education of young people who are not specializing in it?
- The rationale should describe what the curriculum is about. However, equally important is a description of what the curriculum is not about.

Educational goal

Goals found in a rationale should be educational goals. Goals refer to school outcomes, which are long range and reflect schooling in general rather than specific levels of school. The goals should capsuleize the intentions of the curriculum and thus should be more general and inclusive than learning objectives, yet they should remain school related, the cumulative effect or result of many learnings. Goals are attributes or characteristics of the well-educated person rather than the specific skills or knowledge that constitute that education.

Op basis van een focusgroep met de ontwikkelaars en (overige) leden van de stuurgroep is aan de hand van de volgende vijf vragen gewerkt aan een formulering van de visie op het vak Chinese taal en cultuur (CT&C):

1. Wat is de aanleiding geweest voor de ontwikkeling van het curriculum CT&C? (*probleemsituatie*)
2. Hoe ziet de beoogde doelgroep van het curriculum CT&C eruit en wat zijn specifieke behoeften en interesses van deze doelgroep met betrekking tot CT&C? (*waarden leerling*)
3. Waarom is het curriculum CT&C waardevol voor de maatschappij? (*waarden maatschappij*)
4. Welke bijdrage levert het vak CT&C aan het onderwijs aan jonge mensen die zich niet verder specialiseren in CT&C? (*waarden vak*)

5. Wat zijn de algemene intenties van het curriculum CT&C en in hoeverre is dit doel consistent met de drie onderscheiden waardengebieden (leerling, maatschappij, vak)? (onderwijsdoel)

De uiteindelijke visie die op basis van de focusgroep is geformuleerd, is weergegeven in onderstaand kader.

VISIE OP HET VAK CHINESE TAAL EN CULTUUR

Probleemsituatie

Wat is de aanleiding geweest voor de ontwikkeling van het curriculum CT&C?

In Nederland groeit, net als in de rest van Europa, het besef dat China een steeds belangrijker economische en geopolitieke rol speelt op wereldschaal. Dit maakt dat scholen die hun leerlingen willen toerusten met kennis en vaardigheden die een wereldburger in de 21^e eeuw nodig heeft, steeds vaker kiezen voor het aanbieden van het vak Chinees. Andere motieven die hierbij een rol spelen zijn de wens zich als school te profileren op het gebied van internationalisering dan wel de wens een nieuw en uitdagend vak te willen aanbieden. Vanuit de keuze voor het vak Chinees als onderdeel van het curriculum op schoolniveau is de behoefte aan een leerplan voor dit vak ontstaan zodat het vak op een verantwoorde manier kan worden aangeboden aan leerlingen.

Waarden leerling (student)

Hoe ziet de beoogde doelgroep van het curriculum CT&C eruit en wat zijn specifieke behoeften en interesses van deze doelgroep met betrekking tot CT&C?

Leerlingen met de volgende kenmerken: veel doorzettingsvermogen, gedisciplineerd, een hoge frustratietolerantie, een hoge intrinsieke motivatie om het vak te (blijven) volgen en een hoge mate van zelfwerkzaamheid. Het gaat om leerlingen die op zoek zijn naar een uitdaging. Doorgaans vertonen met name vwo-leerlingen dergelijke kenmerken, maar ook havoleerlingen met dezelfde kenmerken behoren tot de beoogde doelgroep van het vak.

Waarden maatschappij (society)

Waarom is het curriculum CT&C waardevol voor de maatschappij?

Nederland is er, gezien de steeds belangrijker rol van China, bij gebaat dat leerlingen al op jonge leeftijd ervaring opdoen met de Chinese taal en cultuur.

Waarden vak (subject)

Welke bijdrage levert het vak CT&C aan het onderwijs aan jonge mensen die zich niet verder specialiseren in CT&C?

Door het vak doen leerlingen ervaring op met een taal en een cultuur die ver afstaan van hun eigen taal en cultuur. Hierbij speelt reflectie van de leerlingen op de afstand tussen beide talen en culturen een belangrijke rol.

Onderwijsdoel(en)

Wat zijn de algemene intenties van het curriculum CT&C en in hoeverre is dit doel consistent met de drie onderscheiden waardengebieden (leerling, maatschappij, vak)?

De algemene intenties van het vak zijn kennismaken met de Chinese taal en cultuur en hiermee ervaring op doen op zo'n manier dat leerlingen leren:

- wat de toegevoegde waarde is van een open leerhouding ten opzichte van een taal en een cultuur die ver afstaan van hun eigen taal en cultuur. Door een dergelijke houding zijn zij beter in staat die Chinese taal en cultuur te begrijpen.
- dat het beheersen van een taal en cultuur die ver af staat van de eigen taal en cultuur lastig is en veel doorzettingsvermogen vereist, hetgeen echter beloond wordt met een

gevoel van voldoening naarmate het leren van het Chinees vordert.

- na te denken over de relatie tussen de taal en het denken omdat de Chinese taal en cultuur werkelijkheid en gedachten anders ordent dan zij vanuit hun eigen taal en cultuur gewend zijn. Hierdoor leren leerlingen de eigen (Europese) taal en cultuur ook beter begrijpen.

3. Schoolleiders

Op elk van de deelnemende pilotscholen heeft een interview plaatsgevonden met de schoolleider. In dit hoofdstuk worden de bevindingen uit deze interviews samengevat.

3.1 Algemene indruk, redenen voor invoering en visie op het vak *Redenen voor invoering van het vak variëren van internationale profilering of profilering op taalonderwijs tot burgerschapsvorming. Onderwijs in zowel de Chinese taal als de Chinese cultuur geven volgens schoolleiders beide, in samenhang, toegang tot de Chinese samenleving.*

Alle schoolleiders geven aan dat ze een positieve algemene indruk hebben van het vak Chinese taal en cultuur. Redenen voor invoering van het vak zijn doorgaans internationale profilering van de school of profilering op taalonderwijs, maar ook burgerschapsvorming.

Een schoolleider:

“Het vak past goed bij de schoolpolitiek. De school wil extra aandacht voor taalonderwijs, zo kunnen leerlingen bijvoorbeeld een versterkt taaltraject volgen dat wordt afgesloten met een internationaal Cambridge certificaat. We richten ons ook op de rol van de leerling in de maatschappij, en Chinees en China zullen een belangrijkere rol in de toekomst gaan spelen.”

Een andere schoolleider:

“Ik denk dat het van maatschappelijk belang is om het vak in te voeren. Niet alleen economisch. Immers, de invloed van de Chinese samenleving wordt immens. En, je leert ook geen Engels om handel te kunnen bedrijven. (...). Het past bij onze visie dat het onderwijs in mondialiseringkaders moet worden geplaatst. Dat betekent dat het onderwijs uitdagender moet zijn, dat je communicatiever moet zijn, dus dat is heel breed; heeft invloed op allerlei vakken. En Chinees past daarin.”

Schoolleiders hechten aan onderwijs in zowel de Chinese taal als de Chinese cultuur omdat beide, in samenhang, toegang geven tot de Chinese samenleving.

Een schoolleider:

“Onderwijs in de Chinese taal en cultuur is het middel om de samenleving in te komen. En als je het hebt over de taaldoelen, denk ik dat het communicatieve doel voor het vak Chinees prominent moet zijn; veel prominenter dan bij bijvoorbeeld Frans en Duits. Dat is waarom kinderen het kiezen. Voor hen moet het een middel zijn om de sleutel tot die samenleving te krijgen. In mindere mate gaat het dan om grammaticale correctheid of brieven kunnen schrijven, maar dat je toegang hebt tot die samenleving.”

Een andere schoolleider:

“Wij proberen als school een internationale uitstraling te hebben, daar past het vak Chinese taal en cultuur goed in. Ook bij burgerschapsvorming vanwege het leren kennen en respecteren van andere culturen. Dus die omgangsvormen die ze leren bij het vak die zijn ook belangrijk. Dat had ik eerst niet zo ingeschat. Internationalering was bij invoering de main focus. En nu zien we dat deze invalshoek ook belangrijk is. (...) De Chinezen zijn nu eenmaal in opkomst. De wereld

wordt kleiner. We moeten met hen ook zaken doen. En als je moeite doet om hen te leren kennen, dan zullen zij ook moeite doen om jou te leren kennen. Economisch denk ik dat dat wel een voordeel is."

3.2 Manier van invoeren van het vak

Docenten Chinees worden door schoolleiders actief betrokken bij voorlichting over het vak aan ouders en leerlingen. Schoolleiders brengen ook regelmatig zelf het vak op allerlei manieren bij ouders en leerlingen onder de aandacht.

Op de pilotscholen varieert de ervaring met het vak van vier tot zes jaar. In de meeste gevallen wordt begonnen met het vak vanaf klas 2 vwo voor twee uur per week, en staat het vak ook open voor havoleerlingen. In een enkel geval wordt het vak al vanaf klas 1 verplicht aangeboden voor 1 uur per week. Op drie scholen wordt het vak vanaf 4 vwo aangeboden. In de bovenbouw is Chinese taal en cultuur vaak een extra vak bovenop de andere examenvakken; vaak voor drie uur per week.

Docenten zijn volgens de schoolleiders intensief betrokken bij voorlichting over het vak aan ouders en leerlingen. Ook de betrokken schoolleiders zelf zorgen dat het vak regelmatig bij ouders en leerlingen onder de aandacht komt. Dat gebeurt op voorlichtingsavonden, maar ook via de website van de school, door middel van bijeenkomsten met ouders en door gebruik van sociale media, of door ouders actief bij de evaluatie van het vak te betrekken of een oudercursus in het vak aan te bieden.

Een schoolleider:

"Er heerst toch vaak een relatieve onbekendheid bij ouders met het vak. Van: wat kan je er nu mee. (...) Ik vraag me ook af of mensen een goed beeld hebben van wat je bij dit vak aan niveau mag verwachten. Er is natuurlijk wel een standaard opgesteld. Die is vanuit de stuurgroep rondom de examenpilot opgesteld. Maar of de buitenwereld weet wat die standaard inhoudt en wat je daarvan mag verwachten, dat weet ik niet."

3.3 Randvoorwaarden bij het vak

Als belangrijke randvoorwaarden noemen schoolleiders: voldoende financiële middelen, goede organisatie en roostering van het vak en goede en enthousiaste docenten die bereid zijn tot extra inzet. In ondersteuning en facilitering zien schoolleiders voor zichzelf ook een belangrijke rol.

Het hebben van een goede, enthousiaste docent, die bereid is te investeren en het vak kan uitdragen, is volgens alle schoolleiders een essentiële randvoorwaarde voor het slagen van het vak.

Een schoolleider:

"Je moet goede docenten hebben, die veel meer willen investeren dan je in feite betaalt. (...) Net als voor elk vak geldt dat de docent het vak moet gaan dragen in de relatie met de leerlingen. Dat geldt voor elk vak, maar omdat dit vak extra-curriculair is, is dat extra belangrijk."

Een andere schoolleider noemt daarnaast het opleidingsniveau van de docent:

"Het is ook van belang dat er nu een docentenopleiding is. Ik heb mijn docent ook als voorwaarde gesteld dat ze die opleiding zou volgen. Ik wil sowieso dat docenten de lerarenopleiding volgen. Ik geloof in mensen die academisch zijn opgeleid en een docentenopleiding hebben gevolgd."

Schoolleiders zien voor zichzelf ook een belangrijke rol in de randvoorwaardelijke sfeer bij het vak, zeker als het gaat om het faciliteren van docenten en het mogelijk maken van excursies en uitwisselingen.

Een schoolleider:

“Wat ik wel gezien heb, is dat het vak om heel veel sturing vraagt. Op directieniveau vraagt het dat je heel veel tijd besteedt aan het sturen in personele zin, in facilitaire zin, het stimuleren van docenten en leerlingen, en op uitwisselingsniveau iets tot stand brengen. (...) Leerlingen moeten steeds opnieuw ondersteund worden in hun motivatie voor het vak door iemand die regelmatig naar China gaat en daarover vertelt. Als schoolleider kun je daar ook een rol in vervullen. Vertellen over wat je doet in China, wat het volgen van het vak je kan brengen, wat het je niet kan brengen, waardoor de horizon van de leerlingen wordt verbreed. (...) En dat je hen laat merken dat het belangrijk is dat ze het vak volgen. (...) Dat leerlingen scherp blijven en daardoor hun motivatie voor het vak hoog blijft.”

Excursies en uitwisselingen worden gezien als cruciaal om het vak een gezicht te geven:

Een schoolleider:

“Het is belangrijk om geld te reserveren om ook dingen eromheen te kunnen organiseren. Bijvoorbeeld rondom Chinees Nieuwjaar. Dat soort dingen. We zijn aan het kijken of we eens in de drie jaar een reis naar China kunnen organiseren, zodat iedereen in de bovenbouw dat eens in z'n carrière meemaakt. Juist ook de ontmoeting moet daar centraal staan. We zijn daarvoor op zoek naar partnerscholen.”

Een andere schoolleider hierover:

“De grote incentive voor leerlingen is de reis naar Beijing. En het hier ontvangen van Chinese gasten en leerlingen. Dat heeft een enorm effect. Want die 30, 40 kinderen die hier komen, moet je ontvangen in gastgezinnen. Dat vindt men leuk en de leerlingen kunnen contacten onderhouden. En onze leerlingen gaan ruim een week naar Beijing. Ze slapen daar ook weer bij Chinese families. Dat geeft tegelijk ook weer het belang van het vak aan want daarmee leer je de Chinese samenleving kennen. Leerlingen leren zien dat die Chinese kinderen 20 keer zo hard werken. Ze leren ook, denk ik, wel zien dat er iets op ons afkomt waartoe wij ons moeten gaan verhouden. Dat harde werken levert tegelijkertijd niet altijd een intelligenter resultaat op. Het is een heel ander systeem. Je ziet ook wat de waarde is van wat wij hier hebben. Het leert je twee kanten op denken. Dat is een van de doelstellingen bij het vak.”

Het beschikbaar hebben en/of maken van budget wordt eveneens cruciaal geacht.

Een schoolleider:

“In onderwijs gaat het eigenlijk altijd om uren, dus om geld. Je moet daarvoor echt de knip willen opentrekken. Je moet er vanuit gaan dat je dat niet alleen doet voor dat ene vak. Immers je doet dit vanuit een mondialiseringsgedachte.”

Een schoolleider:

“Scholen in Nederland moeten nu ook allemaal weer bezuinigen. Dat is het probleem. Scholen moeten financieel hun eigen broek ophouden. Het is geen geoormerkt geld. Een volledige docentenbaan is een ton; dat kost het gewoon.”

Omdat Chinese taal en cultuur vaak een extra vak is, wordt het dikwijls geplaatst in de minder gunstige uren, bijvoorbeeld aan het einde van de dag. Schoolleiders merken dat dit niet goed is voor de motivatie van leerlingen en docenten en zij trachten hiermee rekening te houden.

Een schoolleider:

"We proberen te zorgen dat de uren voor Chinees niet alleen maar de hele ongunstige uren in het rooster zijn. Dat kan het ene jaar weer anders zijn dan het andere jaar. (...) Het rooster is een belangrijke voorwaarde waar goed rekening mee moet worden gehouden."

Een andere schoolleider:

"Het vak zou eigenlijk een normale plaats moeten kunnen krijgen in het rooster, maar dat kan bij ons in de onderbouw niet. Als leerlingen in de bovenbouw afstromen bij Chinees, dan moeten we het in de onderbouw 'on top' aanbieden."

Op andere scholen mogen leerlingen afwisselend een les van een ander vak missen.

Een schoolleider:

"We hebben naar een oplossing in het rooster gezocht. Die kinderen hebben we in een vloeiend rooster gezet. Waarbij ze steeds wel een vak missen, maar niet steeds hetzelfde. Eens in de drie of vier weken mis je een vak. Dat haal je wel in. Maar bij blokuren kan dat eigenlijk niet."

3.4 Haalbaarheid van het vak

Wat betreft haalbaarheid noemen schoolleiders als aandachtspunten: actief inzetten op werving om het vak kostendekkend te maken; doorlopende leerlijnen ontwikkelen van onderbouw naar bovenbouw met wellicht meerdere keuzemogelijkheden voor invulling en afsluiting van het vak. Verschillende schoolleiders zouden graag zien dat ook vanuit de politiek duidelijker het belang van het vak wordt aangegeven.

Schoolleiders constateren onder ouders en leerlingen ondanks behoorlijke onbekendheid met de Chinese taal en cultuur veel belangstelling voor het vak. Het aantal leerlingen dat voor Chinees kiest in de bovenbouw, groeit op de meeste scholen gestaag, maar blijft, ook vanuit financieel opzicht, wel een punt van aandacht. Op scholen wordt gestreefd naar bovenbouwgroepen van minimaal vijftien leerlingen om het vak rendabel te maken.

Een schoolleider:

"De belangstelling voor het vak is nog niet genoeg. (...) Onze doelstelling is dat we binnen vier jaar groepen van vijftien leerlingen hebben. Daar gaan we nu wel naartoe. We hebben destijds ook leerlingen bevraagd die het vak lieten vallen of het niet kozen. De angst voor het onbekende bleek vooral een rol te spelen. De andere talen kennen ze al omdat ze die ook volgen in de onderbouw. Daarom hebben we een keuzemodule in de onderbouw ingevoerd. Die wordt gevolgd door twee klassen, zo'n 40, 50 man, en dan houd je op den duur ongeveer vijftien man over."

Het aantal leerlingen dat examen doet is vaak ook vanuit financieel opzicht een aandachtspunt. Op scholen wordt nagedacht over het te behalen niveau van leerlingen (gegeven de varianten 'lang' en 'elementair') en hoe dat in een leerlijn in een curriculum kan worden vormgegeven.

Een schoolleider:

"Het is heel moeilijk om een nieuw vak in te voeren, vorm te geven, het kost veel tijd en energie om het betaalbaar te houden. Het blijft voor leerlingen vaak iets extra's, voor de zekerheid; dan kunnen ze het laten vallen aan het eind en dan toch slagen. (...) Voor de zekerheid het vak ernaast te doen, kan een verkeerde keuze zijn. Want je maakt je programma zwaarder als je een extra vak erbij doet. We zouden daarom moeten nadenken over die momenten waarop er beslissingen moeten worden genomen en het niveau dat leerlingen op dat moment hebben, zodat ze daar toch iets aan over kunnen houden. Niveaus, niet op onderdelen, maar in een

doorlopende leerlijn. En dat je dan in jaar 3 ook genoeg basis moet hebben opgedaan om het op te nemen in het vakkenpakket voor het examen."

Verschillende schoolleiders zouden graag zien dat ook vanuit de politiek duidelijker het belang van het vak wordt aangegeven.

Een schoolleider:

"Om te zorgen dat Chinees een blijvertje is, is een hele grote ingreep van bovenaf nodig. De minister moet durven zeggen: Chinees is een verplicht vak in het onderwijs, want anders komen we er niet. Dat vergt tijd en een groot debat over wat belangrijker is: Europa of Azië en over hoe het vak er uit zou moeten zien. Maar uiteindelijk moet de minister dit zeggen, want anders komt het vak er niet; of blijft het te elitair. (...) Zou je niet het vak toegankelijk moeten maken voor alle leerlingen? Het vak moet verplicht gesteld worden om de markt open te breken voor Azië. Je moet het vak volgen om de Chinese samenleving te leren kennen."

Ook de mogelijkheid om het vak te kunnen afsluiten met een examen wordt heel belangrijk geacht.

Een schoolleider:

"Ik denk dat het heel belangrijk is dat we over een jaar examenresultaten kunnen tonen. Dat we kunnen laten zien: het is de school gelukt. Het is gewoon haalbaar. (...) Wij willen het als examenvak en we zouden het jammer vinden als die status ervan af gaat."

4. Docenten: geïnterpreteerd en uitgevoerd curriculum

4.1 Achtergrondkenmerken

Alle docenten van de negen pilotscholen hebben meegedaan aan de evaluatie. Ten opzichte van het pilotjaar 2011 - 2012 (4 vwo) geldt dat op één school een docent is vervangen. Onder de docenten is nog steeds één man. De leeftijd van de docenten ligt tussen 24 en 58 jaar en is gemiddeld 41 jaar. Twee docenten zijn jonger dan 30 jaar, twee docenten zijn 55 jaar of ouder. De overige vijf docenten zijn tussen de 31 en 50 jaar oud (zie Tabel 4.1).

Tabel 4.1 Leeftijd van de docenten in de pilot

Leeftijd	Aantal docenten (%)
tot en met 30 jaar	2 (22%)
31 tot en met 40 jaar	2 (22%)
41 tot en met 50 jaar	3 (34%)
51 tot en met 55	-
> 55 jaar	2 (22%)

Tabel 4.2 laat zien dat vier docenten het Nederlands als moedertaal hebben, voor vier docenten geldt dat het Mandarijn de moedertaal is, van één docent het Cantonees. De eerste vreemde taal is voor vijf docenten Engels. De andere eerste vreemde talen zijn respectievelijk Frans, Nederlands en Vietnamees.

Tabel 4.2 Moedertaal en eerste en tweede vreemde taal van de docenten in de pilot

Moedertaal		Eerste vreemde taal		Tweede vreemde taal	
Chinees *	5 (56%)	Engels	5 (56%)	Engels	3 (33%)
Nederlands	4 (44%)	Frans	2 (22%)	Nederlands	2 (22%)
		Nederlands	1 (11%)	Chinees	3 (33%)
		Vietnamees	1 (11%)	Japans	1 (11%)

* vier Mandarijn; één Cantonees

Tabel 4.3 laat zien dat de totale onderwijservaring van docenten varieert van minder dan één jaar tot meer dan 20 jaar. Voor drie docenten geldt dat ze één tot vijf jaar ervaring hebben met lesgeven in de Chinese taal en cultuur, vier docenten hebben meer dan tien jaar ervaring met het lesgeven in dit vak. Met betrekking tot lesgeven op het Nederlandse voortgezet onderwijs gelden dezelfde cijfers.

Tabel 4.3 Totale onderwijservaring van de deelnemende docenten

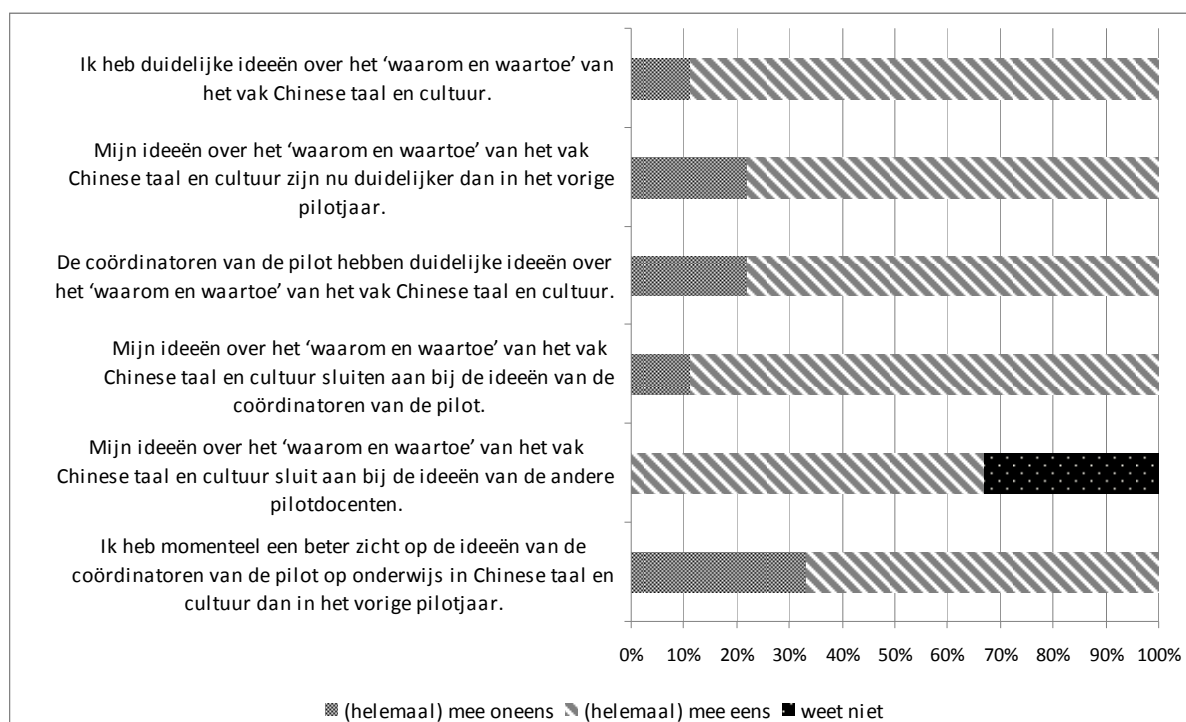
Aantal jaren onderwijservaring	Totaal	Met betrekking tot Chinees	Met betrekking tot Chinees in Nederlandse vo
< 1 jaar	-	-	-
1 tot en met 5 jaar	2 (22%)	3 (33%)	3 (33%)
6 tot en met 10 jaar	1 (11%)	1 (11%)	-
11 tot en met 20 jaar	4 (44%)	3 (33%)	4 (44%)
> 20 jaar	1 (11%)	1 (11%)	1 (11%)
Niet beantwoord	1 (11%)	1 (11%)	1 (11%)

Vier docenten hebben een masteropleiding op het gebied van Chinese taal en/of literatuur gevolgd in Nederland, twee van hen zijn daar nog mee bezig of hebben een deel van deze opleiding gevolgd. Zes docenten geven aan dat zij momenteel een lerarenopleiding Chinees volgen. Eén docent bezit een eerstegraads bevoegdheid voor economie. Eén andere docent heeft in China een bacheloropleiding gevolgd, en één docent heeft in Engeland een bacheloropleiding gevolgd. Twee docenten hebben op hun eigen school een collega die ook onderwijs geeft in het vak Chinese taal en cultuur. Voor één docent geldt dat deze twee collega's op school heeft die ook onderwijs geven in het vak Chinese taal en cultuur. Zes docenten geven het vak Chinese taal en cultuur in de lange variant. Dit wil zeggen dat het vak ook in de onderbouw (in de meeste gevallen vanaf klas 2) wordt aangeboden. Drie docenten geven het vak in de variant elementair: alleen in de bovenbouw.

4.2 Visie: ideeën van docenten over het 'waarom en waartoe' van het vak

Docenten vinden dat zij duidelijke ideeën hebben over het 'waarom en waartoe' van het vak en dat deze ideeën voor hen duidelijker zijn dan in 4 vwo.

Grafiek 4.1 laat zien dat acht van de negen docenten van mening zijn dat zij duidelijke ideeën hebben over het 'waarom en waartoe' van het vak en dat deze ideeën voor hen in 5 vwo duidelijker zijn geworden ten opzichte van 4 vwo. De ideeën van de coördinatoren van de pilot over het 'waarom en waartoe' van het vak vinden zeven van de negen docenten duidelijk. Vrijwel alle docenten vinden dat hun eigen ideeën over het 'waarom en waartoe' van het vak goed aansluiten bij die van de coördinatoren van de pilot. Zes (67%) docenten geven aan dat zij in 5 vwo beter zicht hebben gekregen op de ideeën van de coördinatoren dan in 4 vwo. Evenveel docenten zijn van mening dat hun ideeën over het 'waarom en waartoe' van het vak goed aansluiten bij de ideeën van hun collega's in de pilot. Er zijn echter drie docenten die deze vraag met 'weet niet' beantwoorden.

Grafiek 4.1 Visie: ideeën van docenten over het 'waarom en waartoe' van het vak

Een docent:

“Mijn beeld van het vak, en wat we willen bereiken met de pilot, wordt door de uitvoering steeds duidelijker. Door het te doen kom je erachter waar de valkuilen liggen. (...) Als ik kijk naar wat ik bij het vak belangrijk vind, dan is mijn beeld wel veranderd. Ik had eerst meer: het is een taalvak. Dat is bij veel docenten: waar je zelf goed in bent, dat laat je domineren in je vakken. Bij cultuur had ik altijd: daar moet je zelf over lezen. Ik had er geen duidelijk idee bij hoe ik dat zou kunnen behandelen in de klas. Nu heb ik daar meer ideeën over.”

4.3 Verwachte haalbaarheid A2-niveau eind 6 vwo

Docenten zijn overwegend positief over het te behalen niveau bij het vak, waarbij over schrijfvaardigheid de laagste verwachting bestaat. Dit beeld is iets minder positief dan in 4 vwo.

Tabel 4.4 laat zien dat docenten over het te behalen niveau bij leesvaardigheid net zo positief zijn als in 4 vwo: acht (van de negen docenten) verwachten dat leerlingen A2-niveau zullen halen. Eén docent geeft als reden voor de minder positieve verwachting wat betreft leesvaardigheid aan dat er onvoldoende lesmateriaal beschikbaar is. Over de haalbaarheid van A2-niveau bij *kijk- en luistervaardigheid* zijn de docenten minder positief dan in 4 vwo. Waar in 4 vwo geen enkele docent hierover twijfel uitsprak, betwijfelen in 5 vwo drie docenten of A2-niveau kan worden behaald. Zes docenten zijn positief over het te behalen eindniveau bij *kijk- en luistervaardigheid* ten opzichte van acht in 4 vwo. (één docent heeft in 4 vwo deze vraag niet beantwoord). Ook over *gespreksvaardigheid* zijn docenten iets minder positief. Zes docenten geven aan dat zij verwachten dat A2-niveau haalbaar is, ten opzichte van zeven in het 4 vwo. Twee docenten geven als reden voor een minder positieve verwachting aan dat hun leerlingen in de onderbouw geen Chinees hebben gevolgd en dat er onvoldoende tijd beschikbaar is. Ook wordt genoemd dat leerlingen schroom hebben door onzekerheid.

Eén van de drie docenten die minder positieve verwachtingen heeft wat betreft het te behalen eindniveau bij *gespreksvaardigheid*, geeft aan:

“Chinees is een toontaal. Veel leerlingen hebben moeite met de uitspraak of horen niet wat zij moeten verbeteren in hun uitspraak. Dit vraagt extra begeleiding van mij als docent.”

Tabel 4.4 Haalbaarheid A2-niveau voor leesvaardigheid, kijk- en luistervaardigheid en gespreksvaardigheid

Haalbaarheid A2-niveau		Leesvaardigheid	Kijk- en luistervaardigheid	Gespreksvaardigheid (spreken en gesprekken voeren)
Ja, dat denk ik wel	4 vwo	8 (89%)	8 (89%)	7 (78%)
	5 vwo	8 (89%)	6 (67%)	6 (67%)
Nee, dat betwijfel ik	4 vwo	1 (11%)	0 (0%)	2 (22%)
	5 vwo	1 (11%)	3 (33%)	3 (33%)
Niet beantwoord	4 vwo	0 (0%)	1 (11%)	0 (0%)-
	5 vwo	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Tabel 4.5 Haalbaarheid A2-niveau voor schrijfvaardigheid*

Haalbaarheid A2-niveau voor schrijfvaardigheid		Aantal docenten (%)
Ja, met gebruik van karakters	4 vwo	3 (33%)
	5 vwo	2 (22%)
Ja, maar alleen met pinyin	4 vwo	5 (56%)
	5 vwo	1 (11%)
Ja, maar alleen met de computer**	5 vwo	5 (56%)
Nee, dat betwijfel ik	4 vwo	1 (11%)
	5 vwo	1 (11%)

* soms zijn meerdere 'ja, '-opties aangevinkt;

** antwoordmogelijkheid alleen gegeven in 5 vwo

Tabel 4.5 suggereert dat vrijwel geen enkele docent twijfel uitspreekt over de haalbaarheid van A2-niveau bij *schrijfvaardigheid*; net als in 4 vwo doet één docent dit wel. Vijf docenten geven aan dat zij A2-niveau bij schrijfvaardigheid alleen haalbaar achten met gebruik van de computer. Eén docent denkt dat dit niveau met gebruik van pinyin haalbaar is; in 4 vwo achten vijf docenten dit haalbaar. Twee docenten zien A2-niveau bij schrijfvaardigheid als haalbaar met gebruik van karakters; in 4 vwo waren dit nog drie docenten.

De gegeven antwoorden alsmede de gevonden verschillen ten aanzien van de haalbaarheid van schrijfvaardigheid in 5 vwo ten opzichte van 4 vwo moeten voorzichtig worden geïnterpreteerd. Docenten kunnen de antwoordmogelijkheden op verschillende manieren hebben opgevat. De antwoordmogelijkheid 'met gebruik van karakters' kunnen docenten hebben geïnterpreteerd als 'met gebruik van karakters die leerlingen met de hand schrijven'. Docenten kunnen deze antwoordmogelijkheid echter ook hebben geïnterpreteerd als 'met gebruik van karakters die leerlingen (via pinyin) met de computer schrijven'².

Zes docenten geven aan dat voor het behalen van A2-niveau bij schrijfvaardigheid meer tijd nodig is. Eén docent betwijfelt of A2-niveau voor schrijfvaardigheid kan worden behaald omdat de leerlingen van deze docent in de onderbouw geen Chinees hebben gevolgd. Een andere docent merkt ten aanzien van het belang van schrijfvaardigheid op: *"Tijd is kostbaar; leerlingen hebben er meer aan om zich mondeling te kunnen uitdrukken"*. Ook wordt door een docent in verband met schrijfvaardigheid genoemd: *"Dat zou voor leerlingen een reden zijn om geen Chinees meer te volgen."*

Docenten die twijfelen over de haalbaarheid van A2-niveau bij bepaalde vaardigheden, zijn docenten die het vak geven in de variant elementair (alleen in de bovenbouw). Dit past in de lijn van de pilot: A2 wordt gesteld als haalbaar indien met Chinees al in de onderbouw wordt gestart. Voor de variant elementair moet worden nagegaan welk streefniveau realistisch is en of het bereikte niveau het voortbestaan van deze variant rechtvaardigt.

² Omdat de antwoordmogelijkheid 'met gebruik van de computer' alleen in 5 vwo was gegeven, is het bovendien lastig een vergelijking te maken met de gegeven antwoorden in 4 vwo.

4.4 Belasting

4.4.1 Belasting voor docenten

Net als in 4 vwo vinden alle docenten dat het vak Chinese taal en cultuur goed uitvoerbaar is in de klas.

Tabel 4.6 laat zien dat, net als in 4 vwo, alle docenten vinden dat het vak Chinese taal en cultuur goed uitvoerbaar is in de klas. Wel geven zes (67%) van de negen docenten aan dat het vak veel van hen als docent vraagt, en vindt vrijwel iedereen dat de lesvoorbereiding veel tijd kost. De drie docenten die in 5 vwo (dit waren er twee in 4 vwo) aangeven dat zij het (helemaal) oneens zijn met de stelling dat het vak veel van hen vraagt als docent, zijn allen *native speakers* met ruime ervaring in het geven van onderwijs in de Chinese taal. Eén van deze docenten is het ook oneens met de stelling dat het vak veel tijd vraagt aan lesvoorbereiding.

Tabel 4.6 Belasting

Stelling		(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	Niet beantwoord
Het vak Chinese taal en cultuur kost mij veel tijd aan lesvoorbereiding.	4 vwo	-	8 (89%)	1 (11%)
	5 vwo	1 (11%)	8 (89%)	-
Het vak Chinese taal en cultuur vraagt veel van mij als docent.	4 vwo	2 (22%)	6 (67%)	1 (11%)
	5 vwo	3 (33%)	6 (67%)	-
Het vak Chinese taal en cultuur is goed uitvoerbaar voor mij als docent in de klas.	4 vwo	-	9 (100%)	-
	5 vwo	-	9 (100%)	-

Het percentage contacturen versus zelfstudie-uren is bij benadering 70% versus 30% in de pilotklas 5 vwo; dat percentage is gelijk gebleven ten opzichte van 4 vwo.

4.4.2 Studielebelasting voor leerlingen

Iets minder docenten dan in 4 vwo vindt dat het vak Chinese taal en cultuur een hogere studiebelasting vraagt van leerlingen en moeilijker is aan te leren dan andere moderne vreemde talen.

Tabel 4.7 laat zien dat vier (44%) van de negen docenten van mening zijn dat de Chinese taal in vergelijking met andere talen voor leerlingen moeilijker is aan te leren en dat leerlingen voor het vak veel huiswerk moeten maken. Vijf docenten (56%) vinden dat het vak Chinese taal en cultuur een hogere studiebelasting vraagt van leerlingen dan andere moderne vreemde talen. In 4 vwo waren iets meer docenten die mening toegedaan. Veelal niet-native docenten zijn het met deze stellingen eens.

Tabel 4.7 Studielebelasting voor leerlingen

Stelling		(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	Niet beantwoord
Het vak Chinese taal en cultuur is voor leerlingen moeilijker dan de andere moderne vreemde talen.	4 vwo	3 (33%)	6 (67%)	-
	5 vwo	5 (56%)	4 (44%)	-
Het vak Chinese taal en cultuur vraagt een hogere studiebelasting van leerlingen dan de andere moderne vreemde talen.	4 vwo	3 (33%)	6 (67%)	-
	5 vwo	3 (33%)	5 (56%)	1 (11%)
Bij Chinese taal en cultuur moeten leerlingen veel huiswerk maken.	4 vwo	4 (44%)	5 (56%)	-
	5 vwo	4 (44%)	4 (44%)	1 (11%)

Vier (44%) van de negen docenten (ten opzichte van vijf van de negen in 4 vwo) vinden dat leerlingen voor het vak Chinees meer huiswerk moeten maken dan voor andere talen. Docenten verwachten dat leerlingen de voorgeschreven 480 studielasturen in de bovenbouw wel zullen halen. Eén docent nuanceert het gegeven antwoord: *“In principe verwacht ik dat die 480 studielasturen worden gehaald, maar als leerlingen met andere vakken in problemen dreigen te komen, worden er minder uren aan het vak Chinees besteed”*. Een enkeling verwacht dat de 480 studielasturen niet zullen worden behaald.

4.5 Cultuurdoelen en –inhouden

Docenten besteden net als in 4 vwo gemiddeld zo’n 20% van de lestijd in de klas aan de Chinese cultuur en zo’n 80% aan de Chinese taal. Wat betreft cultuurdoelen scoren vaardigheden met betrekking tot interculturele competentie het hoogst bij docenten.

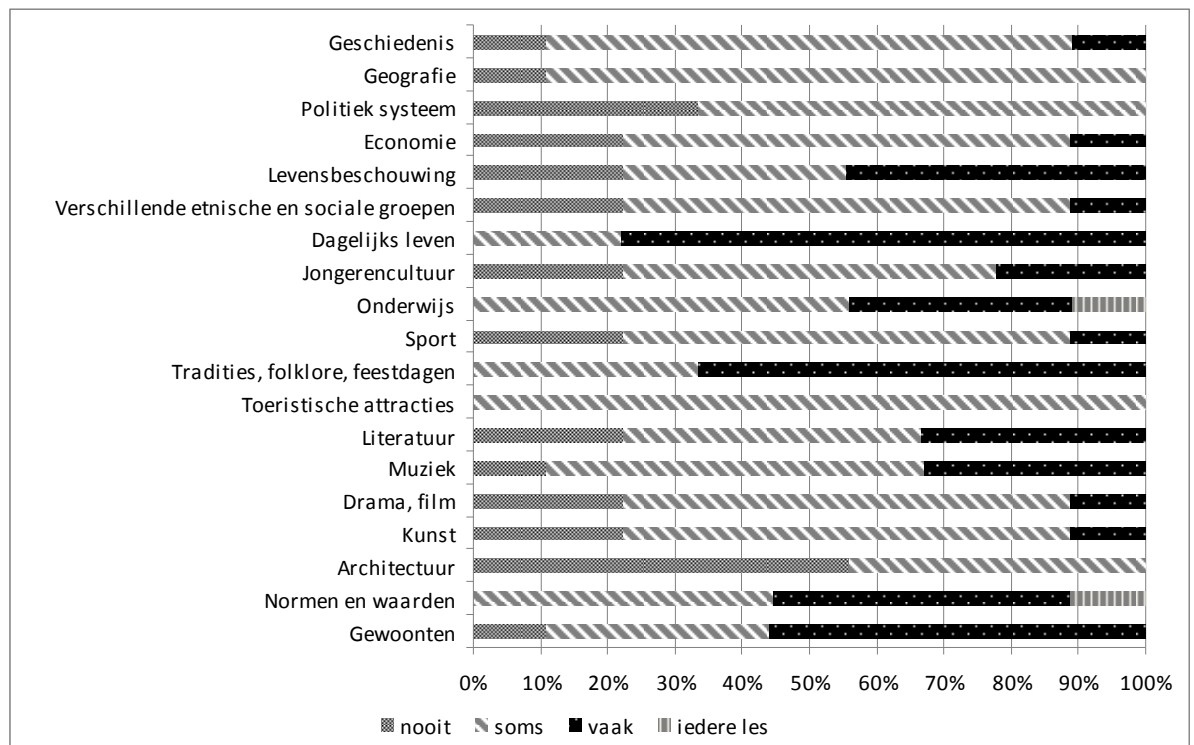
Tabel 4.8 geeft een indruk van de doelen (kennis, vaardigheden en houding) die docenten belangrijk vinden bij onderwijs in de Chinese cultuur. Van de genoemde doelen in de tabel konden docenten de drie doelen omcirkelen waaraan zij het meeste belang hechten. Te zien is dat het verwerven van vaardigheden met betrekking tot interculturele competentie in de Chinese context het hoogste scoort. Op een gedeelte tweede plaats staan: vaardigheden om met culturele verschillen om te gaan, en het verwerven van kennis over het dagelijks leven en leefgewoonten in China. Op een gedeelte derde plaats staan: kennis verwerven met betrekking tot de geschiedenis, geografie en politieke omstandigheden in China, de ontwikkeling van een open en tolerante houding ten opzichte van mensen uit andere culturen, en de ontwikkeling van een respectvolle houding ten opzichte van tradities in landen met anderen culturen (zoals China). Kennis nemen van culturele uitingen in China zoals literatuur, muziek, theater, film, et cetera, krijgt een vierde plaats.

Tabel 4.8 Doelen van onderwijs in de Chinese cultuur (kennis, vaardigheden, houding)

Doel onderwijs in Chinese cultuur	Type doel	Aantal keren geselecteerd
Vaardigheden verwerven om te weten wat je wanneer moet doen als je in China bent (bijvoorbeeld, wanneer bedank je iemand wel/niet, wat zeg je wanneer, enzovoort) .	Vaardigheden	6
Vaardigheden verwerven om met culturele verschillen om te kunnen gaan.	Vaardigheden	5
Kennis verwerven over het dagelijkse leven en leefgewoonten in China.	Kennis	5
Kennis verwerven over de geschiedenis, geografie en politieke omstandigheden van China.	Kennis	3
De ontwikkeling van een open en tolerante houding ten opzichte van mensen uit andere culturen.	Houding	3
De ontwikkeling van een respectvolle houding ten opzichte van tradities in landen met andere culturen (bijvoorbeeld China).	Houding	3
Kennis nemen van een rijk palet aan culturele uitingen in China (literatuur, muziek, theater, film, enzovoort).	Kennis	2
De ontwikkeling van een begripvolle houding tussen de leerlingen onderling.	Houding	0
Vaardigheden verwerven om ervaringen te delen met mensen in andere culturen.	Vaardigheden	0

Het beeld betreffende de doelstellingen die docenten belangrijk vinden bij onderwijs in de Chinese cultuur, komt redelijk overeen met datgene waaraan docenten in hun lessen over cultuur aandacht besteden: aan het dagelijks leven in China, tradities, folklore en feestdagen

wordt vaak door veel docenten aandacht besteed, evenals aan normen en waarden en gewoonten. Er zijn echter ook onderwerpen waaraan weinig tot geen aandacht wordt besteed, zoals de geografie, het politieke systeem en architectuur in China (zie ook grafiek 4.2).

Grafiek 4.2 Mate van aandacht in de les voor onderwerpen bij onderwijs in de Chinese cultuur

4.6 Aangeboden leeractiviteiten

Net als in 4 vwo worden leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal door de meeste docenten vrijwel allemaal vaak of iedere les gedaan.

4.6.1 Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal

Grafiek 4.3 laat zien hoe vaak bepaalde leeractiviteiten met betrekking tot de vier taalvaardigheden (lezen, schrijven, spreken en luisteren) gedaan worden. De docenten geven aan dat de meeste bevraagde activiteiten vaak of bij iedere les worden gedaan. Dit beeld komt in grote lijnen overeen met dat in 4 vwo. Wel lijken docenten meer gebruik te maken van opnames van mensen die Chinees spreken, in plaats van leerlingen naar uitspraken van henzelf als docent te laten luisteren (luistervaardigheid). Ook geven docenten iets vaker dan in 4 vwo aan dat zij hun leerlingen onderling in het Chinees laten spreken met elkaar (spreekvaardigheid).

Een docent:

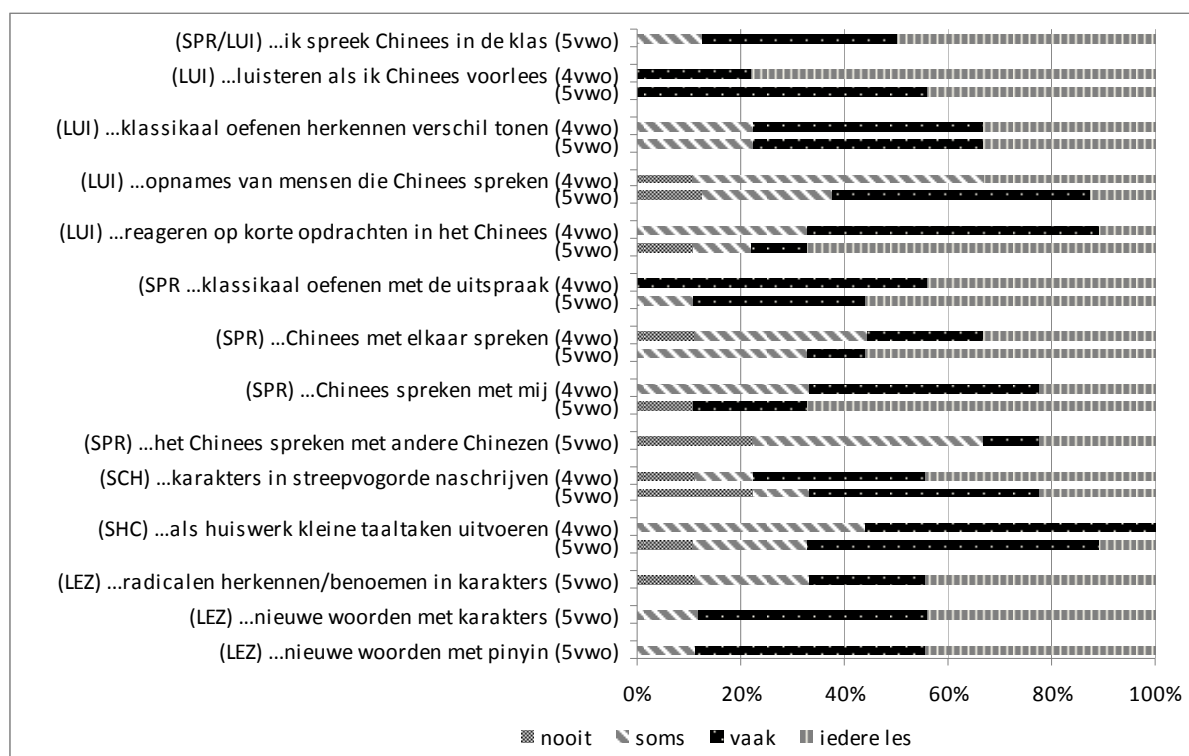
“Gezien de beperkte contacturen krijgen leerlingen heel veel stof te verwerken in korte tijd. Daarom vind ik het belangrijker om aandacht te besteden aan vaardigheden waar ze op lange termijn iets aan hebben. Bijvoorbeeld hoe je woordjes moet leren. Leerstrategieën waarmee leerlingen zich later verder kunnen ontwikkelen vind ik belangrijker dan dat ze mij gaan nazeggen. Ik hoop dat ze met die strategieën deelvaardigheden verder kunnen ontwikkelen en later, als ze verder willen met Chinees, ook kunnen beoordelen welke leerboeken beter zijn en waar ze meer aan hebben.”

4.6.2 Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur

Net als in 4 vwo worden leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur wat minder vaak gedaan dan leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal (vergelijk grafiek 4.4 met grafiek 4.3).

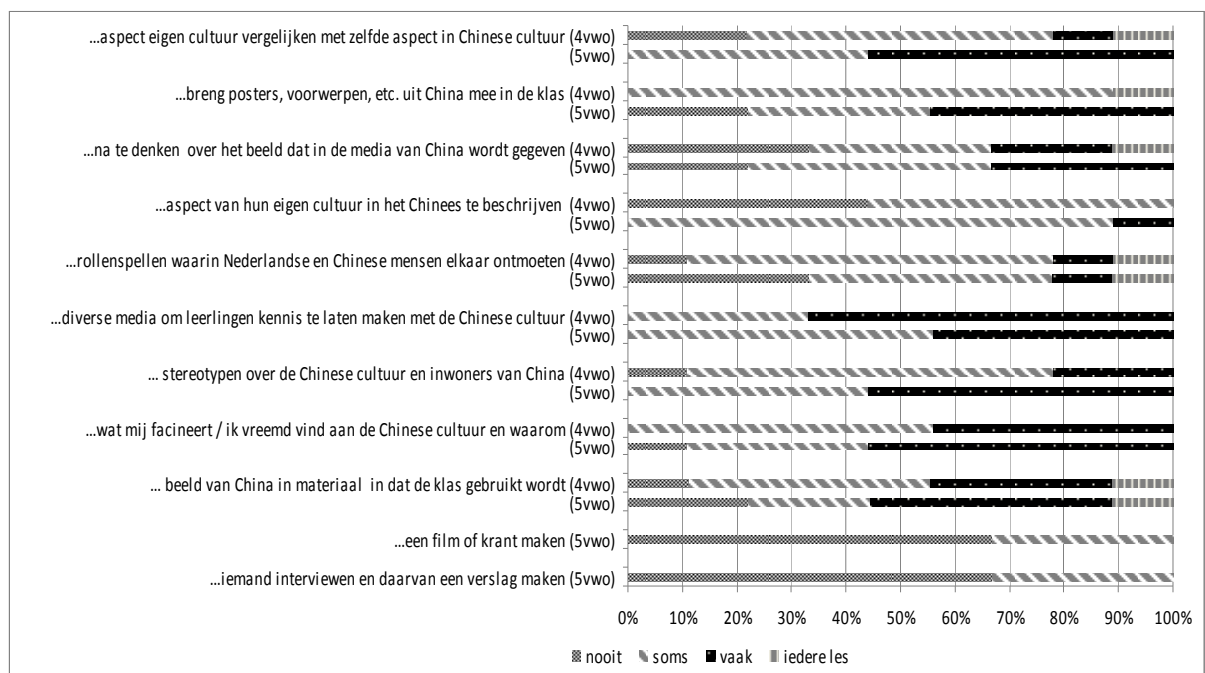
Grafiek 4.4 laat zien dat, net als in 4 vwo, docenten relatief vaak een toelichting geven op het beeld van China in materiaal dat in de klas wordt gebruikt. Redelijk hoog scoren ook het werken met rollenspellen waarbij Nederlandse en Chinese mensen elkaar ontmoeten, en het gebruik van diverse media om leerlingen kennis te laten maken met de Chinese cultuur.

Behalve de leeractiviteiten die genoemd worden in grafiek 4.4, doen docenten ook andere dingen bij het onderwijs in de Chinese cultuur, zoals: deelname aan Chinese Bridge (n=2), een uitwisseling voor leerlingen naar China (n=4) en het maken van een verslag daarover (n=1), het bezoeken van een Chinese theatervoorstelling (n=1), een Chinese theeceremonie (n=1), festiviteiten rondom Chinees Nieuwjaar (n=5), festiviteiten rondom het Maanfestival (n=3), bezoek van mensen met een Chinese achtergrond in de klas (n=2), een toneelstukje (n=1), samen Chinees koken (n=4), eten bij een Chinees restaurant (n=6), bezoek aan een tentoonstelling over China in een museum (n=5), het ontvangen van een Chinese theatergroep op school (n=1), en het bekijken van een Chinese film op het internationale filmfestival in Rotterdam (n=1).

Grafiek 4.3 Leeractiviteiten met betrekking tot de vier taalvaardigheden. LEZ: lezen, LUI: luisteren; SPR: Spreken; SCH: Schrijven. Elke zin begint met de tekst 'Ik laat mijn leerlingen...', of 'Ik leer mijn leerlingen...'³

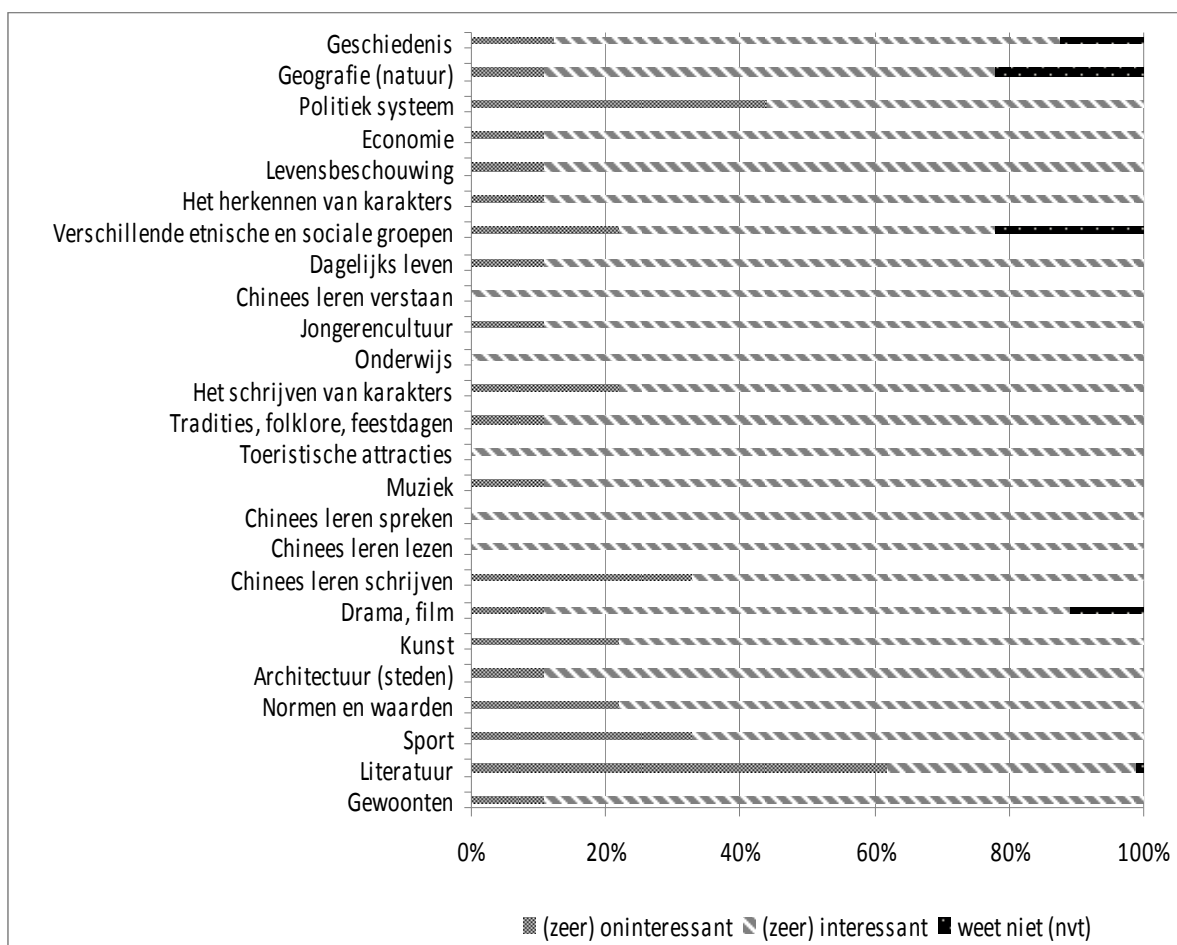
³ In 4 vwo was de laatste antwoordoptie 'altijd' in plaats van 'iedere les'.

Grafiek 4.4 Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur. Elke zin begint met: 'Ik vraag mijn leerlingen om...', of 'Ik praat met mijn leerlingen over...' ¹

Docenten schatten in dat leerlingen aspecten van de Chinese taal iets interessanter vinden dan aspecten van de Chinese cultuur (grafiek 4.5).

De aandacht die docenten besteden aan de diverse leeractiviteiten, komt redelijk overeen met hoe docenten de interesse van hun leerlingen voor de verschillende onderwerpen inschatten: docenten schatten in dat leerlingen aspecten van de Chinese taal iets interessanter vinden dan aspecten van de Chinese cultuur. Wat betreft de overige onderwerpen geldt dat docenten verwachten dat leerlingen het meest geïnteresseerd zijn in onderwijs en toeristische attracties, en het minst in literatuur (grafiek 4.5).

Grafiek 4.5 Inschatting van docenten van de interesse van leerlingen voor onderwerpen bij het vak Chinese taal en cultuur

Een docent:

“Ik maak in vergelijking met 4 vwo meer ruimte voor cultuur en voor de interesse van leerlingen zelf. Ik vraag leerlingen wat ze hebben gelezen of gehoord en wat ze bij andere lessen hebben gedaan. Ik probeer volgende lessen ook weer aan te laten sluiten op hun interesse. (...). Het is echter wel heel verschillend waar de interesses van leerlingen liggen. Sommige leerlingen vinden het schrift heel prachtig en willen daar ook tijd aan besteden. Anderen denken vooral: wat doe ik er later mee? Is het nuttig om aan dit onderdeel veel tijd te besteden? Zij willen niet ‘stampen’, maar vooral dingen om over na te denken.”

4.7 Gebruikte bronnen en materialen

Voor alle taalvaardigheden -met name lezen en luisteren- maken en/of gebruiken docenten aanvullende materialen om leerlingen vaardigheden bij te brengen en om mee te oefenen.

Vijf docenten in de pilotklas 5 vwo maken gebruik van de methode ‘Chinees ’n Makkie’, vier docenten gebruiken de methode ‘Chinees in tien verdiepingen’.

Voor alle vaardigheden, en in het bijzonder voor lezen en luisteren geldt dat docenten aanvullende materialen gebruiken en/of zelf genereren om leerlingen vaardigheden bij te brengen en daarmee te oefenen.

Een docent:

“In het begin heb ik gelijk gekeken wat er al van anderen te vinden is om ideeën op te doen voor extra oefeningen. Websites van bijvoorbeeld het Confucius Instituut en van de Chinese overheid. Wij hebben vooral videomateriaal nodig dat we kunnen gebruiken.”

4.8 Toetsing in de pilotklas

Docenten maken toetsmateriaal veelal zelf, soms aangevuld met materiaal van Hanyu Shuiping Kaoshi (HSK) of uit een methode. Zelden of nooit gebruiken docenten toetsen die samen met anderen of door collega's zijn gemaakt. Docenten geven aan dat zij lezen en vertalen, net als in 4 vwo, het meest toetsen.

Bij de methoden zijn geen toetsen beschikbaar. Grafiek 4.6 laat zien dat docenten wat vaker dan in 4 vwo gebruik maken van toetsmateriaal uit andere methodes. Daarnaast maken zij soms gebruik van ander beschikbaar toetsmateriaal, zoals van HSK⁴. Alle docenten geven aan iedere les toetsen te gebruiken die door henzelf gemaakt zijn. Net als in 4 vwo, geven veel docenten aan, nooit gebruik te maken van toetsmateriaal dat zij samen met andere docenten hebben gemaakt of van toetsmateriaal van andere docenten. Slechts een docent geeft aan vaak gebruik te maken van toetsen die samen met andere collega's zijn gemaakt; dit naast het elke les inzetten van toetsen die zelf gemaakt zijn. Deze docent is een van de vier docenten die op hun school nog een andere collega hebben die het vak Chinees geeft. Opvallend is dat docenten minder vaak dan in 4 vwo aangeven gebruik te maken van toetsmateriaal dat afkomstig is van HSK.

Lezen en vertalen wordt, net als in 4 vwo, het meest getoetst (grafiek 4.7). De overige vaardigheden worden, net als in 4 vwo, minder vaak getoetst. Hierbij geldt dat 22% van de docenten luistervaardigheid nooit toetst (ten opzichte van 11% in 4 vwo). Voor 33% van de docenten in 5 vwo geldt dat zij spreekvaardigheid nooit toetsen, terwijl in 4 vwo geen enkele van de docenten aangaf spreekvaardigheid nooit te toetsen. Ook het aantal docenten dat één of twee keer per periode een toets voor spreekvaardigheid geeft, is lager dan in 4 vwo. Wat betreft het schrijven van karakters: dit wordt vooral reproductief⁵ en op papier getoetst en dat even vaak als het reproductief schrijven van pinyin; het lijkt erop dat docenten het reproductief toetsen van karakters vooral op papier doen en minder vaak met inzet van de computer. Toetsing van het schrijven van stukken (productief⁶) wordt door 22%- 44% van de docenten nooit toegepast en, wanneer dit wel gebeurt, iets vaker op papier dan met inzet van de computer. De gegeven antwoorden over toetsfrequentie bij schrijfvaardigheid moeten voorzichtig worden geïnterpreteerd. In 4 vwo werd ten aanzien van de toetsfrequentie bij schrijfvaardigheid alleen gevraagd naar de toetsing van het schrijven van karakters. In 5 vwo zijn meer gedifferentieerde items gebruikt. De toetsfrequentie voor Chinese cultuur is vrijwel gelijk aan die in 4 vwo, al is er nog een docent die dit onderdeel nooit toetst.

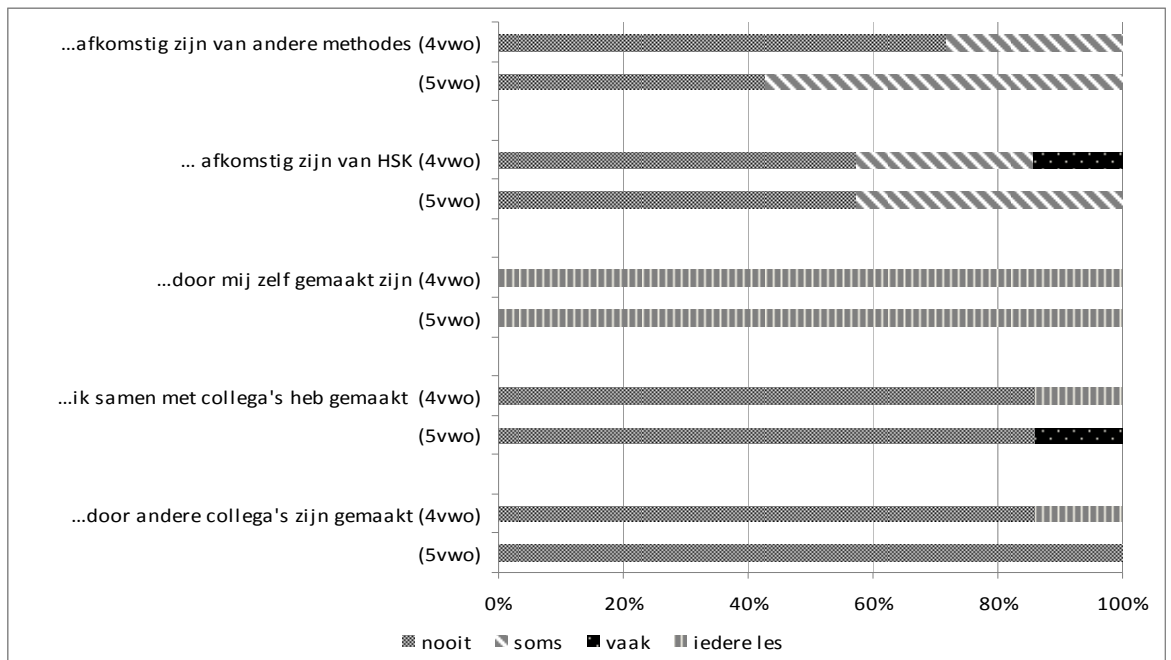
Een docent over het toetsen van Chinese cultuur:

“Ik had bij cultuur eerst heel weinig idee hoe ik cultuur zou kunnen toetsen. Ik vind nu dat ik voor de toetsing van cultuur heel goed een debat kan gebruiken. Ik vind het belangrijk om leerlingen over onderwerpen te laten nadenken. Er zijn beoordelingsrubrieken beschikbaar om leerlingen te beoordelen op hun argumentatie; hoeveel inzicht ze tonen.”

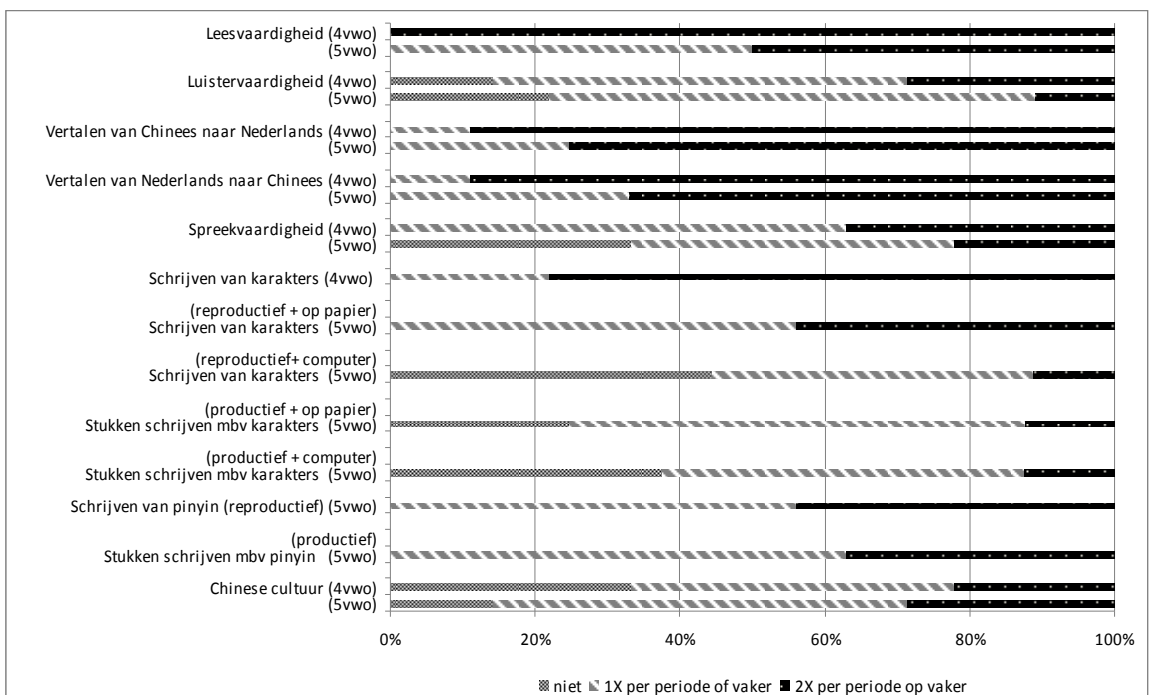
⁴HanyuShuipingKaoshi (HSK) is de toets voor de Chinese taal ontwikkeld door het Chinese ministerie van onderwijs voor mensen van wie Chinees niet de moedertaal is en die is onderverdeeld in verschillende competentieniveaus.

⁵ Reproductief: op schrift, zonder communicatieve context.

⁶ Productief: in een communicatieve context.

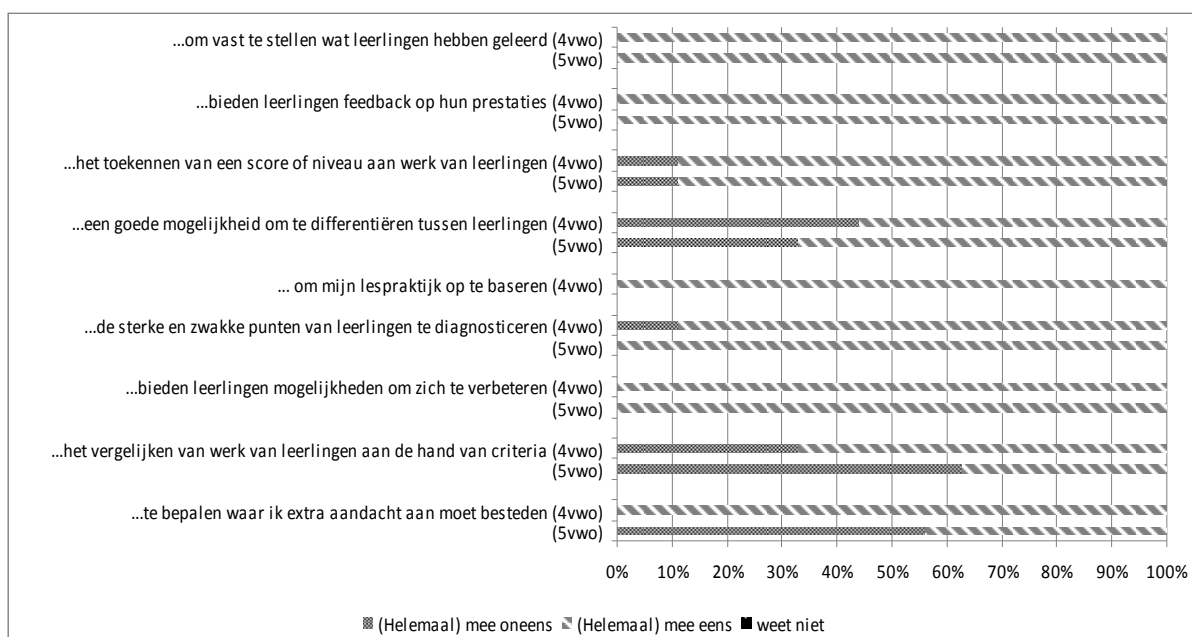

Grafiek 4.6 Gebruikt toetsmateriaal

Grafiek 4.7 Frequentie waarmee vaardigheden zijn getoetst

Grafiek 4.8 laat zien dat docenten toetsen gebruiken voor vrijwel dezelfde doeleinden als in 4 vwo. Opvallend is echter dat het aantal docenten dat aangeeft dat zij toetsen zien als het vergelijken van werk van leerlingen aan de hand van criteria, ten opzichte van 4 vwo lager is: slechts drie (33%) docenten zijn het met die stelling eens ten opzichte van zes (67%) docenten in 4 vwo. Een ander opvallend verschil ten opzichte van 4 vwo betreft het aantal docenten dat aangeeft toetsen te gebruiken om te bepalen waaraan zij in hun lessen extra aandacht moeten besteden: in 4 vwo waren alle docenten het met deze stelling eens, tegenover slechts vier (44%) docenten in 5 vwo.

Grafiek 4.8 Doelen van toetsing. Elke zin begint met de tekst "Ik gebruik toetsen om...", of "Toetsen is...". Het item "...om mijn lespraktijk op te baseren" is in 5 vwo niet gebruikt

4.9 Beschikbare faciliteiten

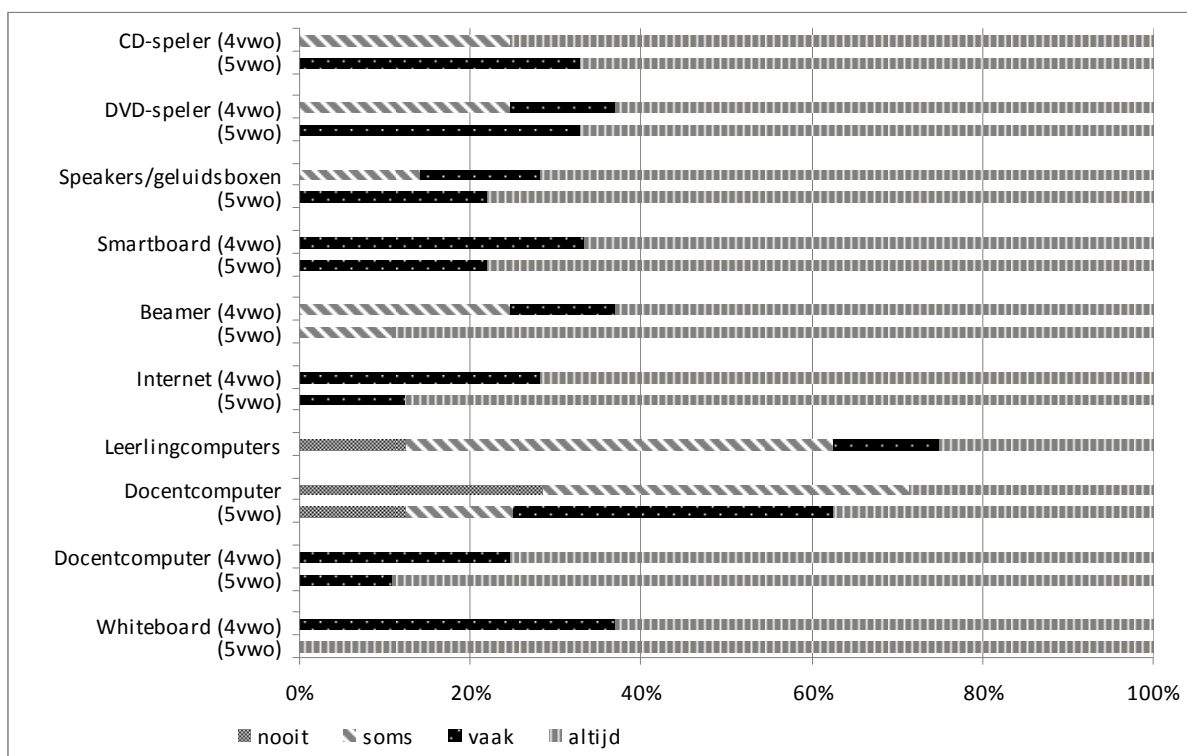
Zeven docenten beschikken over een eigen klaslokaal. In 4 vwo waren dat nog slechts drie docenten. Over faciliteiten zoals een whiteboard, een computer (met taalinstelling Chinees), beamer en geluidsboxen hebben docenten doorgaans wel beschikking wanneer dit nodig is.

Zeven docenten beschikken over een eigen klaslokaal. In 4 vwo waren dat nog slechts drie docenten (tabel 4.9). Ook hebben docenten vaker dan in 4 vwo de beschikking over een computer met een taalinstelling Chinees voor henzelf en/of voor hun leerlingen.

Tabel 4.9 Aantal docenten dat over een eigen klaslokaal beschikt

Eigen lokaal	4 vwo	3 (33%)
	5 vwo	7 (78%)
Geen eigen lokaal	4 vwo	5 (56%)
	5 vwo	2 (22%)

Over faciliteiten zoals een whiteboard, een computer (met taalinstelling Chinees), beamer en geluidsboxen hebben docenten doorgaans wel beschikking wanneer dit nodig is (grafiek 4.9).

Grafiek 4.9 Faciliteiten op de scholen

4.10 Ondersteuning

Ruim de helft van de docenten (67%) heeft behoefte aan nascholing, dat is minder dan in 4 vwo. Net als in 4 vwo vinden docenten dat de schoolleiding hen voldoende ondersteunt. Docenten vinden dat ze voldoende contact hebben met collega's van andere vakken op school, maar ze zijn verdeeld over de ontvangen ondersteuning van die collega's.

Alle docenten voelen zich capabel voor de uitvoering van hun vak (tabel 4.10). Dit beeld komt overeen met dat in 4 vwo. Minder docenten dan in 4 vwo hebben behoefte aan nascholing, maar toch geven nog zes docenten aan hieraan behoefte te hebben (één docent heeft hier 'weet niet/niet van toepassing' ingevuld) (tabel 4.11).

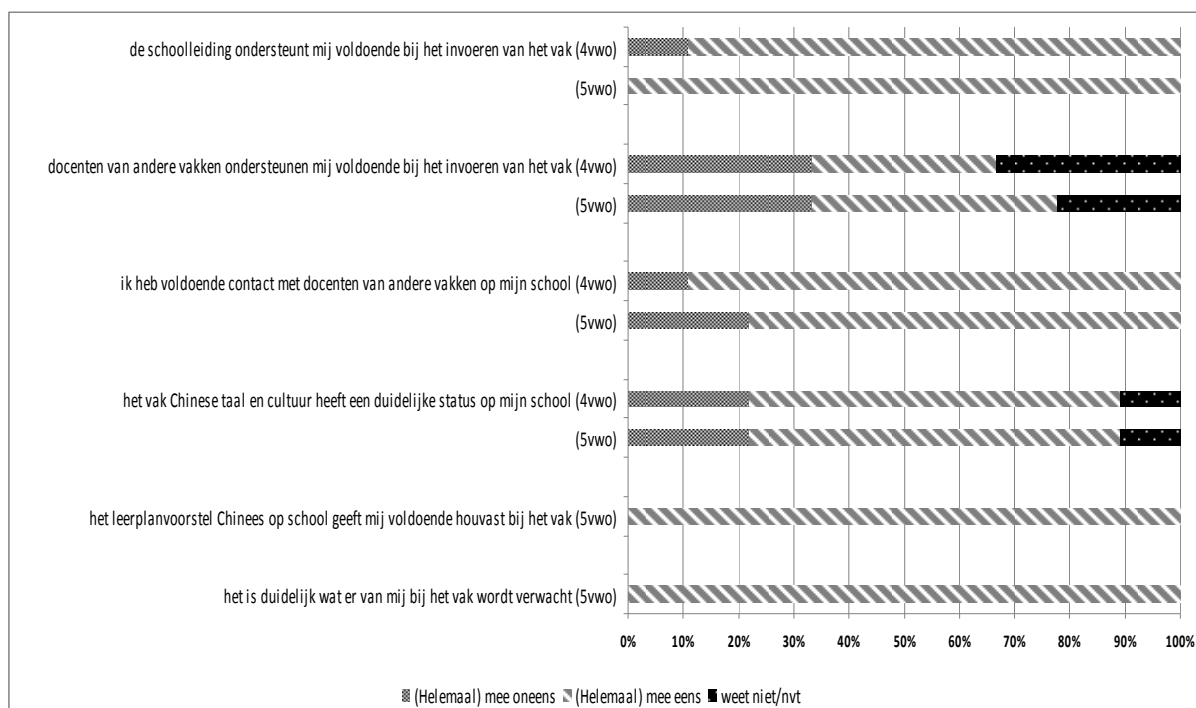
Tabel 4.10 Gevoel van bekwaamheid van docenten

Stelling		(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	weet niet/ niet van toepassing
Ik heb voldoende kennis over het Nederlandse schoolstelsel om het vak Chinese taal en cultuur op mijn school in te kunnen voeren.	4 vwo	-	9 (100%)	-
	5 vwo	-	9 (100%)	-
Ik ben voldoende toegerust (qua kennis en kunde) voor het geven van het vak Chinese taal en cultuur.	4 vwo	-	9 (100%)	-
	5 vwo	-	9 (100%)	-

Tabel 4.11 Nascholing

Stelling		(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	weet niet/niet van toepassing.
Ik zou meer nascholing willen hebben over de uitvoering van mijn vak.	4 vwo	-	9 (100%)	-
	5 vwo	2 (22%)	6 (67%)	1 (11%)

Grafiek 4.10 laat zien dat alle docenten vinden dat de schoolleiding hen voldoende ondersteunt bij de uitvoering van hun vak, net als bijna alle docenten in 4 vwo aangaven. Ook het leerplanvoorstel wordt door vrijwel alle docenten als ondersteunend ervaren. Alle docenten geven aan dat het voor hen duidelijk is wat er bij het vak van hen wordt verwacht. Net als in 4 vwo zijn zes van de acht docenten tevreden over de status van het vak op hun school. Docenten zijn nog steeds verdeeld over de mate waarin zij door docenten van andere vakken op hun school ondersteund worden bij het uitvoeren van hun vak. Wel vinden zeven van de negen docenten dat ze voldoende contact hebben met docenten van andere vakken op hun school.

Grafiek 4.10 Ondersteuning op de school⁷

Een docent:

"Ik mis het 'samen-gevoel' wel. Er is werk aan de winkel, maar je doet het alleen."

⁷ Laatste twee items in grafiek 4.10 in 4 vwo niet gevraagd.

5. Leraren ervaren en geleerd curriculum

5.1 Achtergrondkenmerken

De vragenlijst is ingevuld door 41 5 vwo-leerlingen van de negen pilotscholen⁸ (17 jongens (42%) en 24 meisjes (58%); gemiddelde leeftijd = 16.6 jaar, SD = .7; min. = 15 en max. = 18).

Voor 78% van de deelnemers (n=32) is het Nederlands de moedertaal. Overige moedertalen zijn vooral Chinees (7%) en Engels (2%). 83% van de leerlingen spreekt Nederlands buiten school (96% in 4 vwo). Achttien leerlingen (44%) spreken buiten schooltijd ook Engels en zeven leerlingen (17%) Chinees. Andere talen zoals Duits en Koreaans (5%), en Spaans, Frans, Pools, Russisch, Surinaams en Farsi worden elk ook door één leerling buiten schooltijd gesproken (2%). Leerlingen die buiten schooltijd Chinees spreken doen dit met familieleden (n=6) of vrienden uit China (n=1). Deze leerlingen spreken vooral in het Putonghua (17%) en drie leerlingen (7%) spreken in een dialect (bijvoorbeeld Chaozhouhua). Voor 30 leerlingen (73%) geldt dat zij nooit Chinees thuis spreken, acht leerlingen (20%) soms of vaak en drie leerlingen (7%) altijd.

Van de 41 leerlingen, volgt 15% het vak al sinds klas 1, en hebben 25 leerlingen (61%) het vak ook in klas 2 en klas 3 gevolgd. 39 leerlingen (95%) hebben het vak in 4 vwo gevolgd. Dit betekent dat van de 39 leerlingen die het vak in 4 vwo gevolgd hebben, 25 leerlingen het vak al sinds de onderbouw volgen. Drie leerlingen (7%) hebben het vak ook op een Chinese school gevolgd.

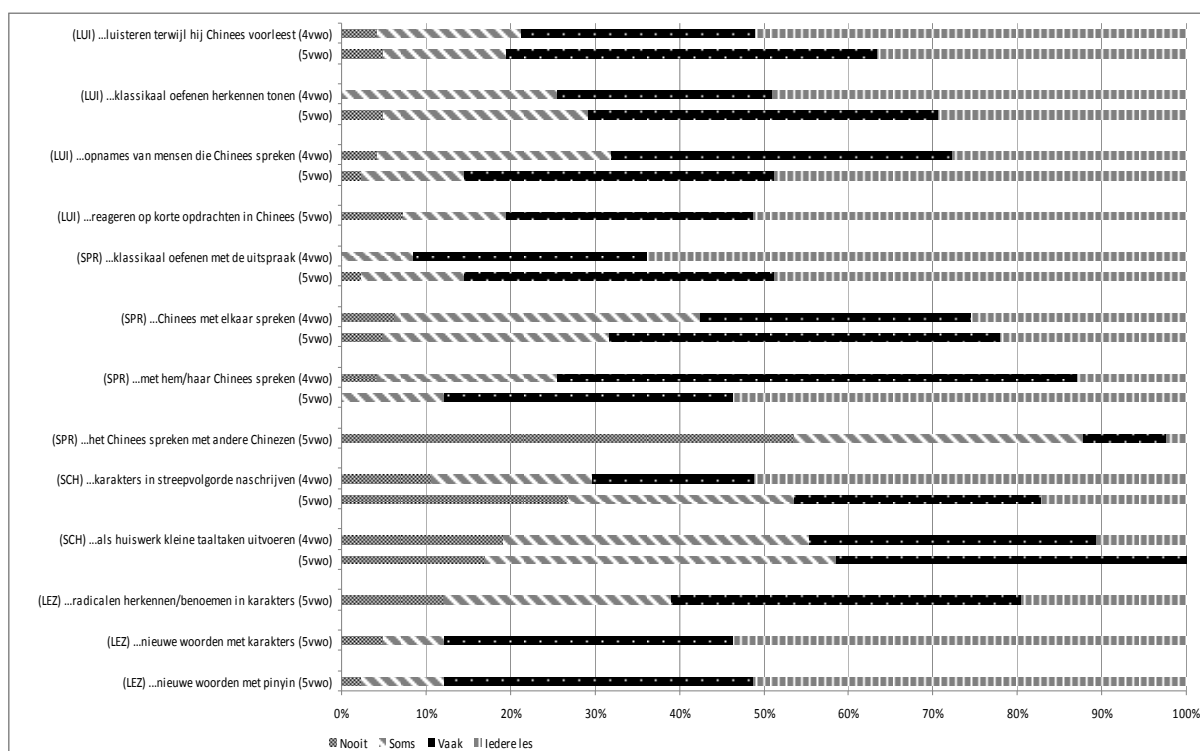
Met betrekking tot de *gebruikte methode* wordt 'Chinees in tien verdiepingen' door vijftien leerlingen (37%) en 'Chinees 'n makkie' door 25 leerlingen (61%) het meest tijdens de lessen gebruikt. Eén leerling geeft aan dat hij/zij vooral een boek dat “*voor overseas Chinezen is geschreven, met meer karakters en geen Nederlands maar in het Engels*” op de Chinese school heeft gebruikt.

5.2 Leeractiviteiten

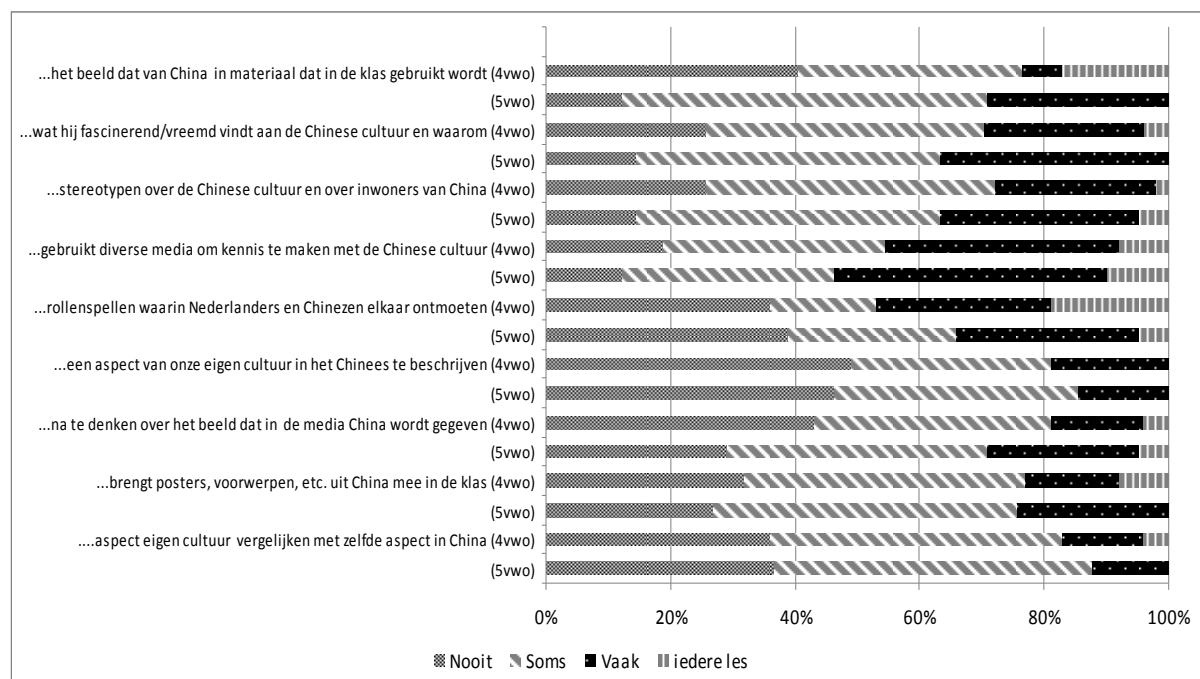
Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur worden, net als in 4 vwo, minder vaak gedaan dan leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal.

Grafiek 5.1 laat zien hoe vaak bepaalde *leeractiviteiten* met betrekking tot de vier taalvaardigheden (lezen, schrijven, spreken en luisteren) bij het vak gedaan worden. De meest bevroegde activiteiten worden vaak of bij iedere les gedaan. Dit beeld komt in grote lijnen overeen met dat in 4 vwo. Spreken met andere Chinezen of kleine taaltaken als huiswerk doen (bijvoorbeeld een kort sms-bericht in het Chinees schrijven) worden minder vaak gedaan, aldus de leerlingen. Karakters in streepvolgorde schrijven wordt ook in 5 vwo minder vaak gedaan dan in 4 vwo.

⁸ Het totale aantal leerlingen was in 5 vwo: 44. In 4 vwo was het totale aantal leerlingen 60 en toen hebben 47 leerlingen de vragenlijst ingevuld.

Grafiek 5.1 Leeractiviteiten met betrekking tot de vier taalvaardigheden. LUI: luisteren; SPR: Spreken; SCH: Schrijven; LEZ= lezen. Elke zin begint met de tekst 'Mijn docent laat ons...' of 'Mijn docent leert ons...'⁹

Grafiek 5.2 Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur. Elke zin begint met de tekst 'Mijn docent vraagt ons...' of 'Mijn docent praat met ons over...'¹⁰

⁹ In 4 vwo was de laatste antwoordoptie 'altijd' in plaats van 'iedere les'.

¹⁰ In 4 vwo was de laatste antwoordoptie 'altijd' in plaats van 'iedere les'.

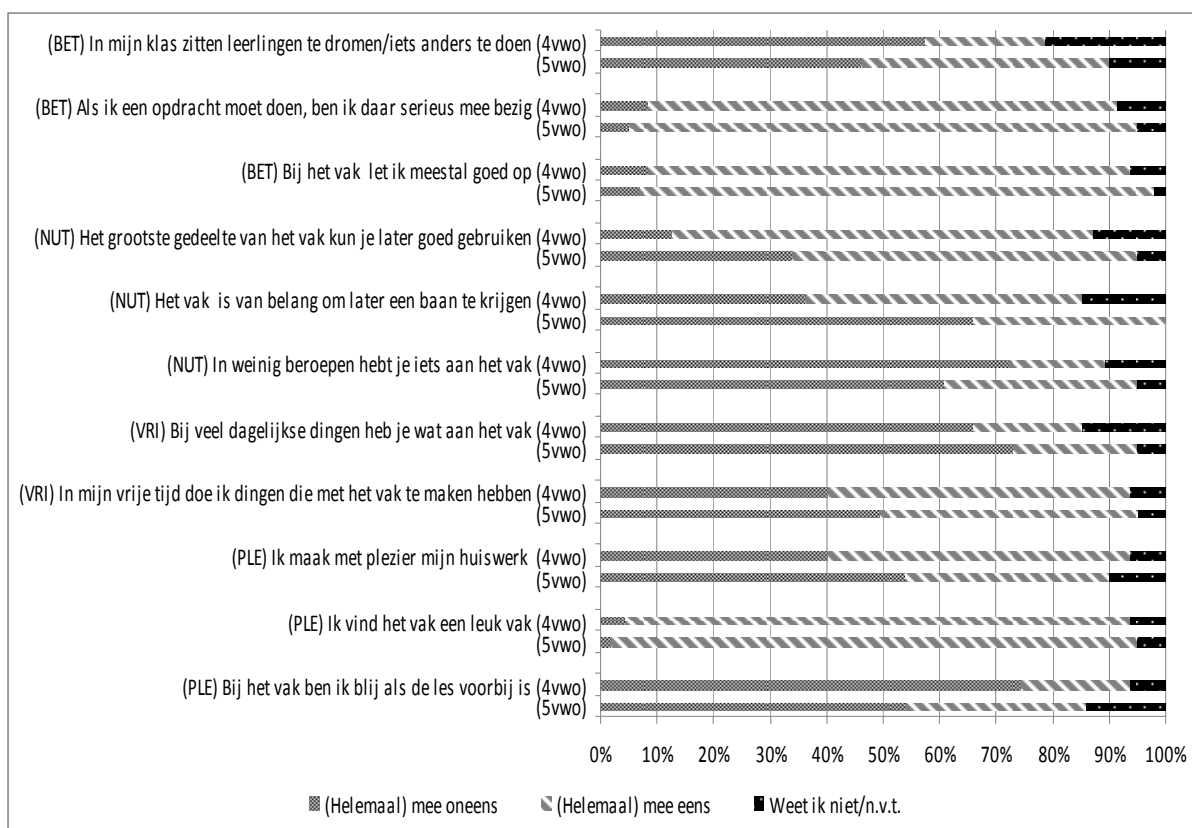
Net als in 4 vwo, worden de leeractiviteiten met betrekking tot de *Chinese cultuur* minder vaak dan taalactiviteiten gedaan (zie grafiek 5.2). Tijdens de interviews geven sommige leerlingen aan dat hun docenten iets meer over cultuur tijdens de lessen zouden kunnen behandelen; leerlingen leren graag over de Chinese cultuur: *"Vooral de lessen over Chinese cultuur vind ik erg leuk."*

Het beeld ten aanzien van leeractiviteiten met betrekking tot cultuur wisselt per school: *"We hebben niet heel vaak cultuurlessen"*, *"Over het algemeen weinig"*; *"Bij Chinees praten we af en toe hoe het in China is in vergelijking met Nederland"*, of *"In het begin had ik meer cultuur verwacht. Het eerste jaar hebben we eigenlijk helemaal geen cultuur gehad. Nu wel; eens per week, dat was wel goed."* Tijdens de interviews bleek ook dat voor leerlingen in drie van de negen scholen vooral de vergelijking tussen China en Nederland interessant is, terwijl daar weinig aan gedaan wordt.

5.3 Motivatie

Net als in 4 vwo is de motivatie van leerlingen voor het vak in het algemeen hoog.

De meeste leerlingen zijn nog steeds voor het vak gemotiveerd en hebben plezier in het vak (grafiek 5.3). De betrokkenheid voor het vak is over het algemeen hoog. Meer dan 80% van de leerlingen geeft opnieuw aan (heel) betrokken bij het vak te zijn. Echter, ongeveer 40% denkt dat andere leerlingen tijdens de lessen in de klas zitten te dromen of iets anders zitten te doen (in 4 vwo was dit 20%). Echter, ongeveer 10 % minder leerlingen dan in 4 vwo weet het antwoord niet; dat zou het gevonden verschil deels kunnen verklaren. Het gepercipieerde nut van het vak voor de toekomst is ten opzichte van 4 vwo iets gedaald. Antwoorden op de twee vragen over het gepercipieerde nut van het vak voor een toekomstige baan en voor een toekomstige beroep verschillen van elkaar. Een mogelijke verklaring voor deze inconsistentie zou kunnen zijn dat leerlingen het woord 'weinig' op verschillende manier hebben geïnterpreteerd. Ongeveer 45% van de leerlingen in 4 vwo (ten opzichte van 55% in 4 vwo) doet dingen die met het vak te maken hebben in hun vrije tijd. Zo'n 90% van de leerlingen vindt het vak (heel) leuk. Het percentage leerlingen dat het huiswerk met plezier maakt is in 5 vwo 10% lager dan in 4 vwo. Positief is dat, over het algemeen, minder leerlingen in 5 vwo (ten opzichte van 4 vwo) de vragen met 'Weet ik niet/niet van toepassing' beantwoord hebben. Tijdens de schoolbezoeken merkten leerlingen van vier scholen op dat het vak '*heel leuk*' is omdat het '*anders dan andere vakken*' is. Dat Chinees bijzonder voor de leerlingen is, blijkt dus motiverend voor leerlingen te werken. Een groep leerlingen van een andere school was iets minder enthousiast en merkt op: *"Over het algemeen wel een leuk vak, maar soms zijn sommige lessen wat minder (het gaat niet over het wat, maar over het hoe)."*

Grafiek 5.3 Motivatie voor het vak. BET: Betrokkenheid; NUT: Nut voor later; VRI: vrije tijd; PLE: Plezier

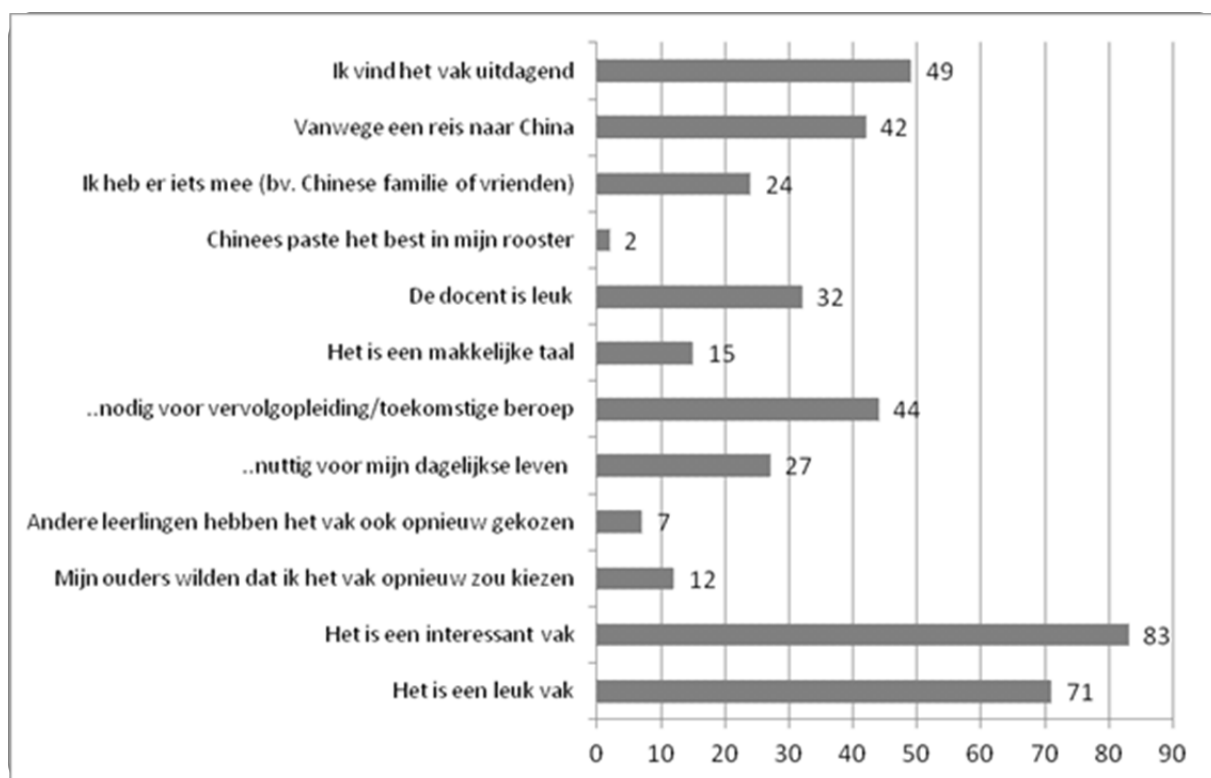
5.4 Belangstelling en tevredenheid

Alle leerlingen zijn tevreden met hun keuze voor het vak. Het vak wordt door leerlingen vooral opnieuw gekozen omdat het ze het leuk en interessant vinden.

Alle 41 leerlingen (100%) zijn tevreden met hun keuze voor het vak Chinese taal en cultuur.

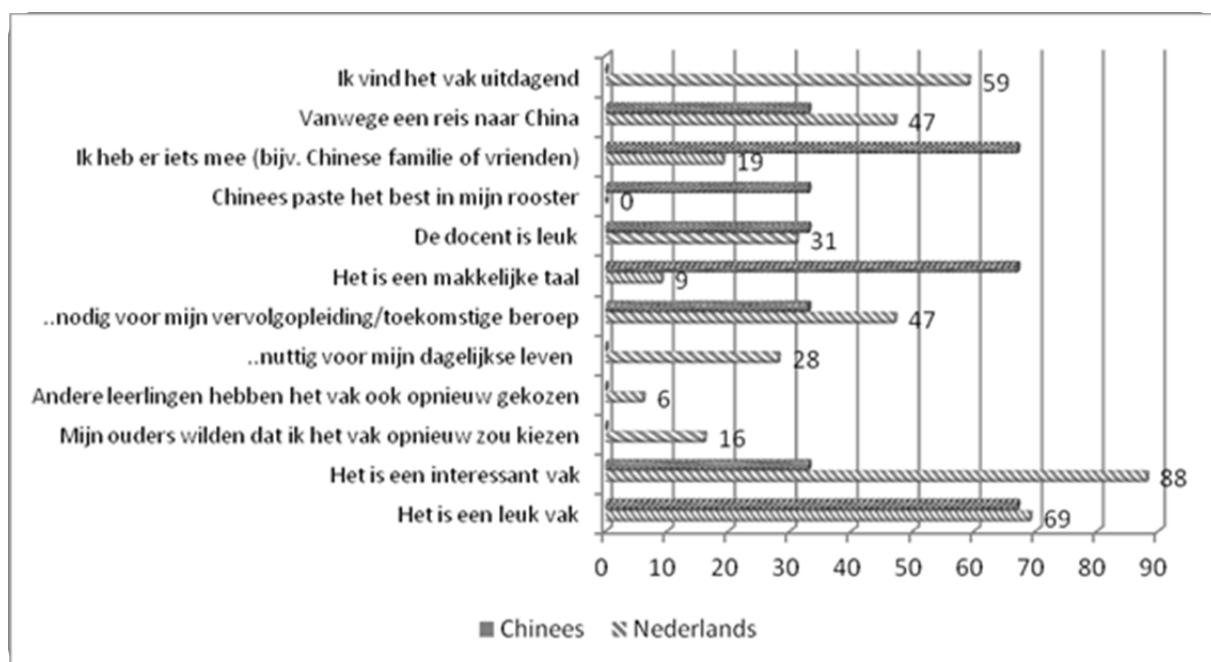
De meeste leerlingen hebben het vak opnieuw in 5 vwo gekozen omdat ze het leuk (71%) en interessant (83%) vinden. Deze percentages zijn vergelijkbaar met die in 4 vwo. Tussen 42% en 49% van de leerlingen heeft het vak opnieuw gekozen omdat ze het vak uitdagend vinden, omdat het vak hen nuttig voor een vervolgopleiding of toekomstig beroep lijkt, of vanwege een reis naar China. Voorgenoemde redenen duiden op een intrinsieke motivatie voor het vak bij de meeste leerlingen. Ongeveer een kwart van de leerlingen geeft ook als reden dat de docent leuk is, omdat ze er iets mee hebben, of omdat het vak hen nuttig voor het dagelijkse leven lijkt. Net als in 4 vwo, worden andere redenen minder vaak (tussen 2% en 12%) opgegeven: "mijn ouders wilden dat ik het koos", "het is een makkelijke taal", "andere leerlingen kozen het vak ook", "de docent leek me leuk", "Chinees paste het best in mijn rooster" of "andere leerlingen hebben voor het vak opnieuw gekozen".

Tijdens de schoolbezoeken werd gevraagd of er leerlingen zijn die het vak hebben laten vallen. Tijdens de interviews werden door leerlingen verschillende redenen genoemd om met het vak te stoppen, zoals *rooster, tijd en onenigheid met de docent*.

Grafiek 5.4 Motieven voor het keuze van het vak in 5 vwo (in %). Onvolledige zinnen beginnen met "Het lijkt me." De leerlingen konden meerdere antwoorden selecteren (in %)

Aanvullende analyses tussen leerlingen met Nederlands en leerlingen met Chinees als moedertaal laten verschillen in motieven voor de keuze voor het vak zien (grafiek 5.5). Het aantal leerlingen bij beide groepen is niet gelijk ($n = 32$ vs. $n = 3$) en daarom dienen deze verschillen voorzichtig geïnterpreteerd te worden. Over het algemeen is er een aantal verschillen tussen deze twee groepen leerlingen. Aan de ene kant hebben meer leerlingen met Nederlands als moedertaal opnieuw voor het vak gekozen omdat het vak uitdagend is, het nuttig voor hun dagelijkse leven is, of het interessant is. Anderzijds, hebben meer leerlingen met Chinees als moedertaal opnieuw voor het vak gekozen omdat ze iets er iets aan hebben of omdat Chinees een makkelijke taal is.

Grafiek 5.5 Motieven voor het keuze voor het vak in 5 vwo voor leerlingen met Nederlands (n=32) en Chinees (n=3) als moedertaal. Onvolledige zinnen beginnen met "Het lijkt me". De leerlingen konden meerdere antwoorden selecteren (in %)

Het vak is volgens de pilotleerlingen *niet populair* onder andere leerlingen. 83% van de bevroagde leerlingen is hierover negatief, al zou 93% van de leerlingen het vak wel aan andere leerlingen aanraden.

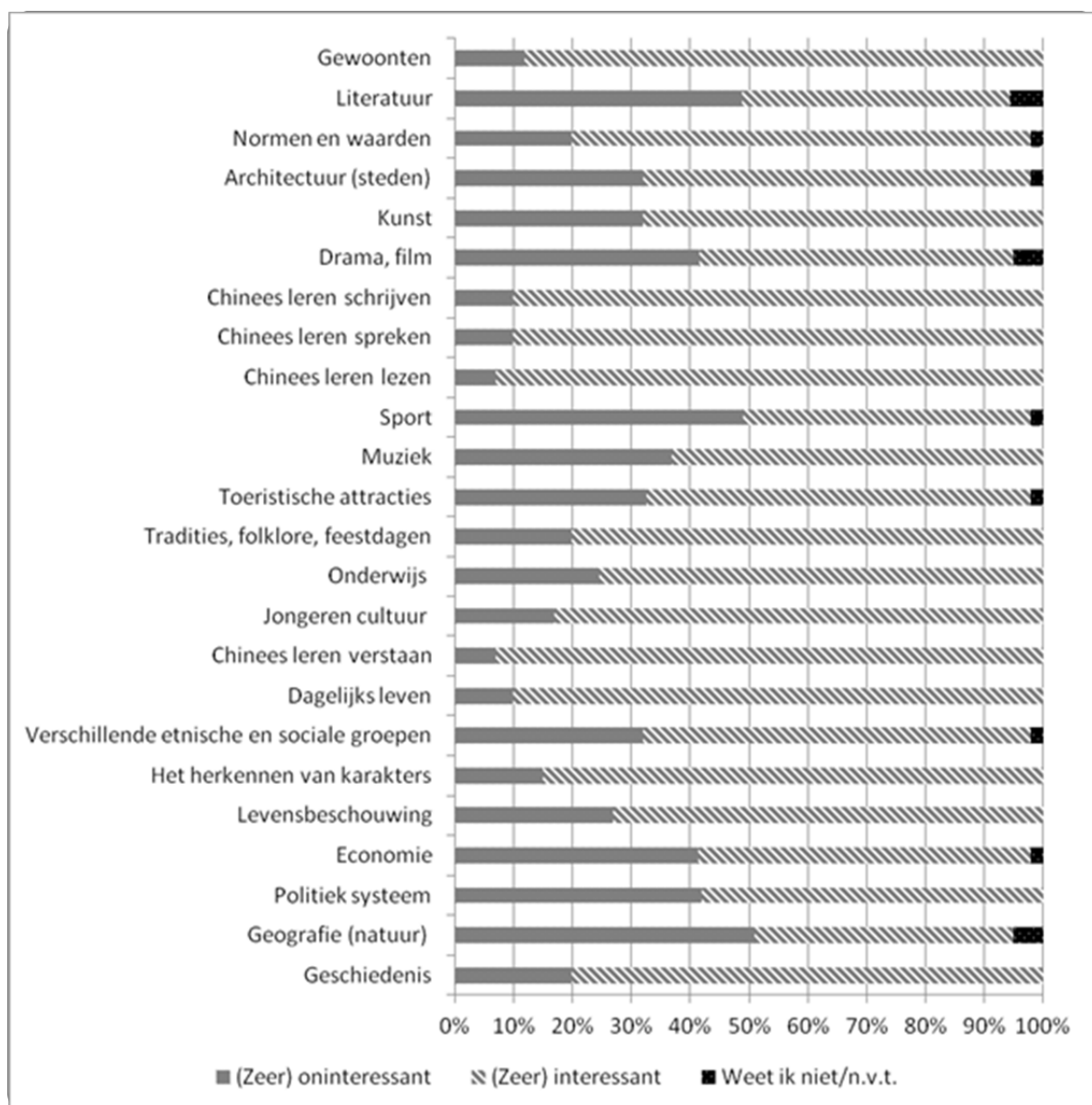
Een leerling geeft ook een tip voor andere leerlingen om voor het vak te kiezen: "*Tips voor andere leerlingen: gewoon doen! Niet twijfelen! Het is niet moeilijk. Als ik het kan, dan kan iedereen het, echt!*"

De meeste leerlingen (93%) zijn van plan *volgend schooljaar* het vak Chinese taal en cultuur weer te kiezen. In 4 vwo was dit 79%. Een mogelijke verklaring voor deze toename zou kunnen zijn dat deze leerlingen volgend jaar (6 vwo) eindexamen kunnen doen.

Dit werd ook tijdens de schoolbezoeken door de leerlingen opgemerkt: "*Zonde om er nu mee te stoppen (het is een eindexamenvak), het is ook een leuk vak*". Een leerling bij een andere school was echter wat minder enthousiast en merkt op: "*Wij moeten het vak blijven volgen omdat het een eindexamenvak is; we moeten door volgend jaar. Als ik had geweten hoe moeilijk het is, dan zou ik wel langer hebben nagedacht en meer getwijfeld hebben over mijn keuze*".

Eén leerling is *niet* van plan het vak volgend jaar te kiezen en twee leerlingen weten het nog niet. Zij geven als redenen op dat het te moeilijk is (n=1); het te veel tijd kost (n=1); ze andere vakken leuker vinden (n=1); de docent niet leuk is (n=1); omdat leerlingen van verschillende niveaus bij elkaar in de les zitten (n=1); omdat er te weinig leerlingen in de klas zitten (n=1); omdat er onvoldoende materiaal is (n=1); of omdat het aantal lessen per week hen onvoldoende lijkt (n=1). Rond 43% (60% in 4 vwo) van de leerlingen denkt dat een vervolgopleiding of beroep waarin ze met Chinese taal en cultuur te maken krijgen iets voor hen kan zijn.

Zoals blijkt uit grafiek 5.6, zijn leerlingen geïnteresseerd in bijna alle genoemde aspecten van China. Literatuur, sport en geografie is voor minder dan de helft van de leerlingen (tussen 41% en 49%) interessant.

Grafiek 5.6 Interesse van leerlingen voor verschillende aspecten van China

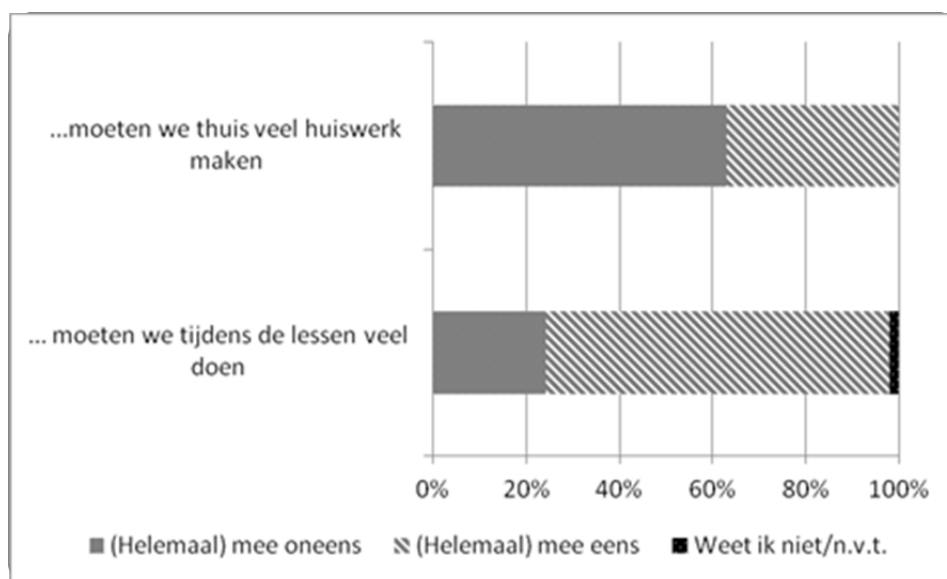
5.5 Studielast en overladenheid

Leerlingen moeten voor het vak veel tijdens de lessen doen, maar relatief weinig thuis.

Zo'n driekwart van de leerlingen geeft aan dat ze veel tijdens de lessen moeten doen en slechts 37% denkt dat ze voor het vak veel huiswerk moeten maken (grafiek 5.7).

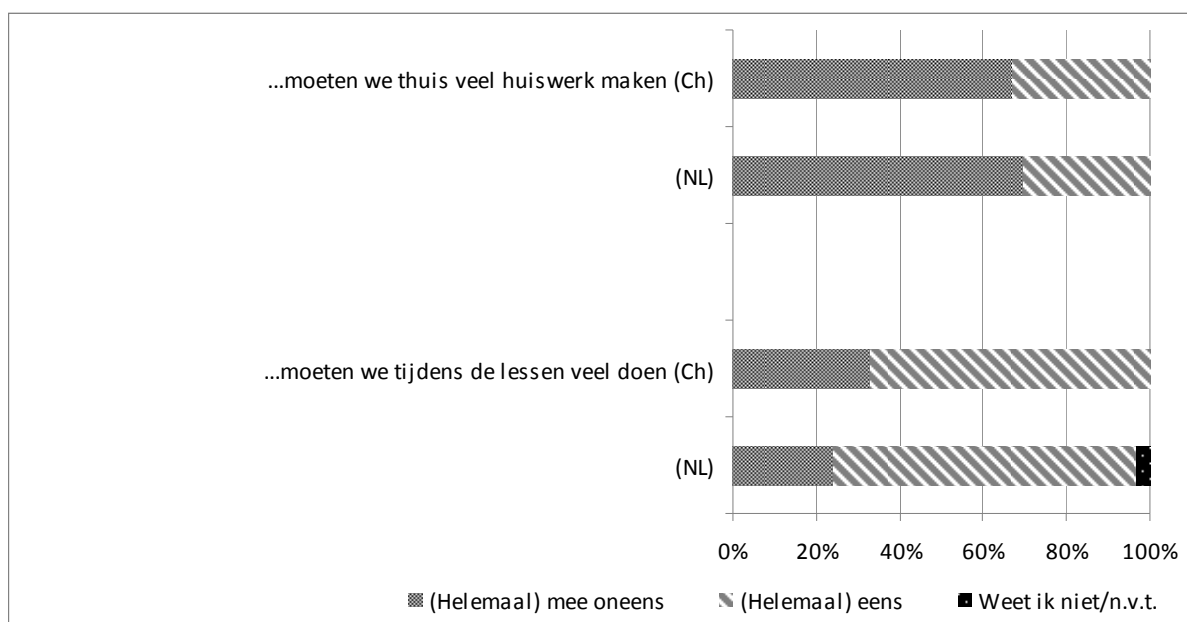
Dit komt overeen met het beeld dat tijdens de schoolbezoeken wordt gegeven: "De docent is niet streng qua huiswerk" of dat hun "het vak weinig tijd kost". Een leerling merkt op: "Wij hoeven als huiswerk niet heel veel meer te doen dan bij andere talen. De karakters moet je wel vaak herhalen. Dat is niet altijd huiswerk, maar dat doen we dan zelf."

Hoeveel tijd het vak de leerlingen kost, ligt echter ook aan de leerling zelf. Bij één school geven sommige leerlingen aan dat ze heel veel tijd (meer dan contacturen) aan huiswerk moeten besteden; andere leerlingen geven aan dat ze heel weinig tijd aan huiswerk hoeven te besteden.

Grafiek 5.7 Studielast van het vak volgens leerlingen. De zinnen beginnen met "Bij het vak Chinees taal en cultuur..."

Aanvullende analyses (grafiek 5.8) laten weinig verschillen tussen de *native speakers* en leerlingen met Nederlands als moedertaal zien.

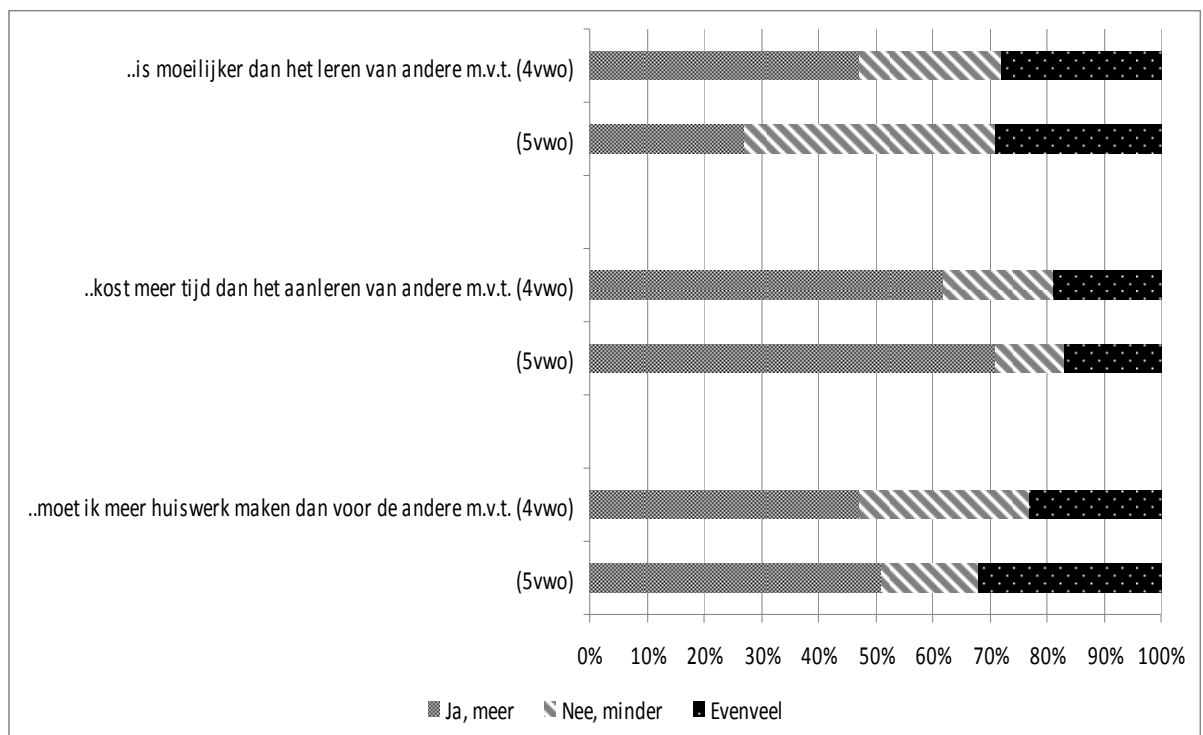

Grafiek 5.8 Studielast van het vak volgens leerlingen met Nederlands (NL) en Chinees (Ch) als moedertaal. De zinnen beginnen met "Bij het vak Chinees taal en cultuur..."

Ongeveer de helft van de leerlingen (51%) vindt het leren van Chinees *moeiler* dan het leren van andere moderne vreemde talen, 17% vindt Chinees makkelijker en 32% vindt Chinees even moeilijk als andere moderne vreemde talen.

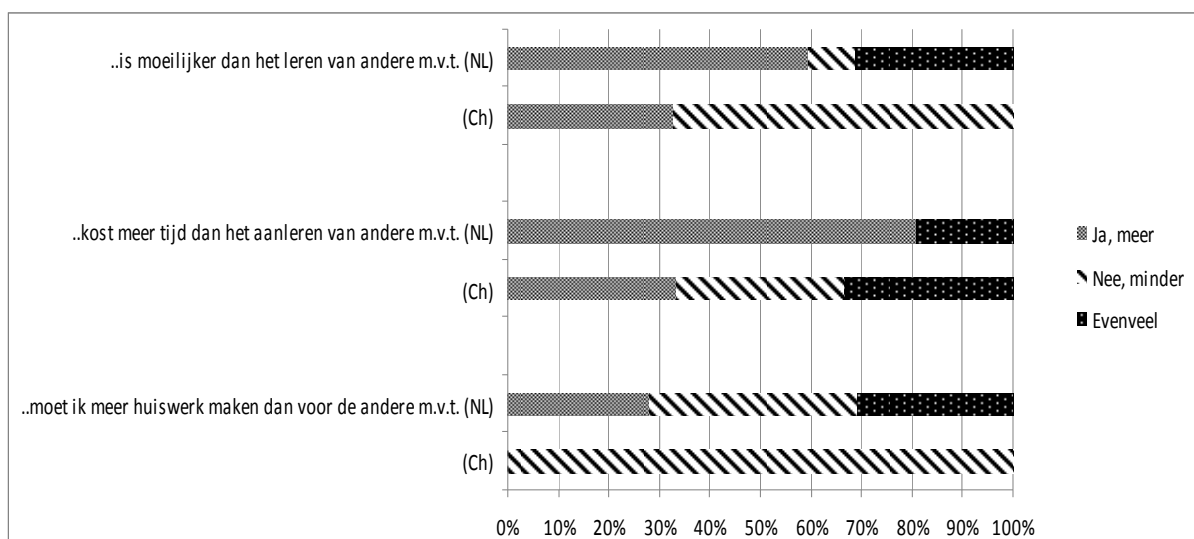
Bijna driekwart (71%) van de leerlingen denkt dat het leren van Chinees meer *tijd* kost dan het aanleren van andere moderne vreemde talen. Van de overige leerlingen denkt zo'n 12% dat het minder en eveneens zo'n 12% dat het evenveel tijd als het aanleren van andere moderne vreemde talen kost. Slechts 27% van de leerlingen vindt dat het vak meer tijd aan huiswerk vraagt dan bij andere moderne vreemde talen; zo'n 44% vindt dat het minder en zo'n 30% dat het vak evenveel tijd aan *huiswerk vraagt* dan bij andere moderne vreemde talen. Tijdens de schoolbezoeken merken leerlingen op: "*Wij hoeven als huiswerk niet heel veel meer te doen dan bij andere talen*" of "*thuis niet veel meer dan bij andere vakken*."

Onderstaande grafiek 5.9 geeft de resultaten voor 4 vwo en 5 vwo weer. Het beeld is vergelijkbaar, met het verschil dat zo'n 20% meer leerlingen in 5 vwo denkt dat het leren van Chinees minder moeilijk is dan andere moderne vreemde talen.

Grafiek 5.9 Chinees in vergelijking met andere moderne vreemde talen (MVT). De zinnen beginnen met "Het leren van Chinees..." of "Bij Chinees..."

Aanvullende analyses (grafiek 5.10) laten zien dat *native speakers* het vak aanzienlijk minder moeilijk vinden, minder tijd nodig hebben en minder huiswerk moeten maken dan leerlingen met Nederlands als moedertaal.

Grafiek 5.10 Chinees in vergelijking met andere moderne vreemde talen (MVT) volgens leerlingen met Nederlands (NL) en Chinees (Ch) als moedertaal. De zinnen beginnen met "Het leren van Chinees..." of "Bij Chinees..."

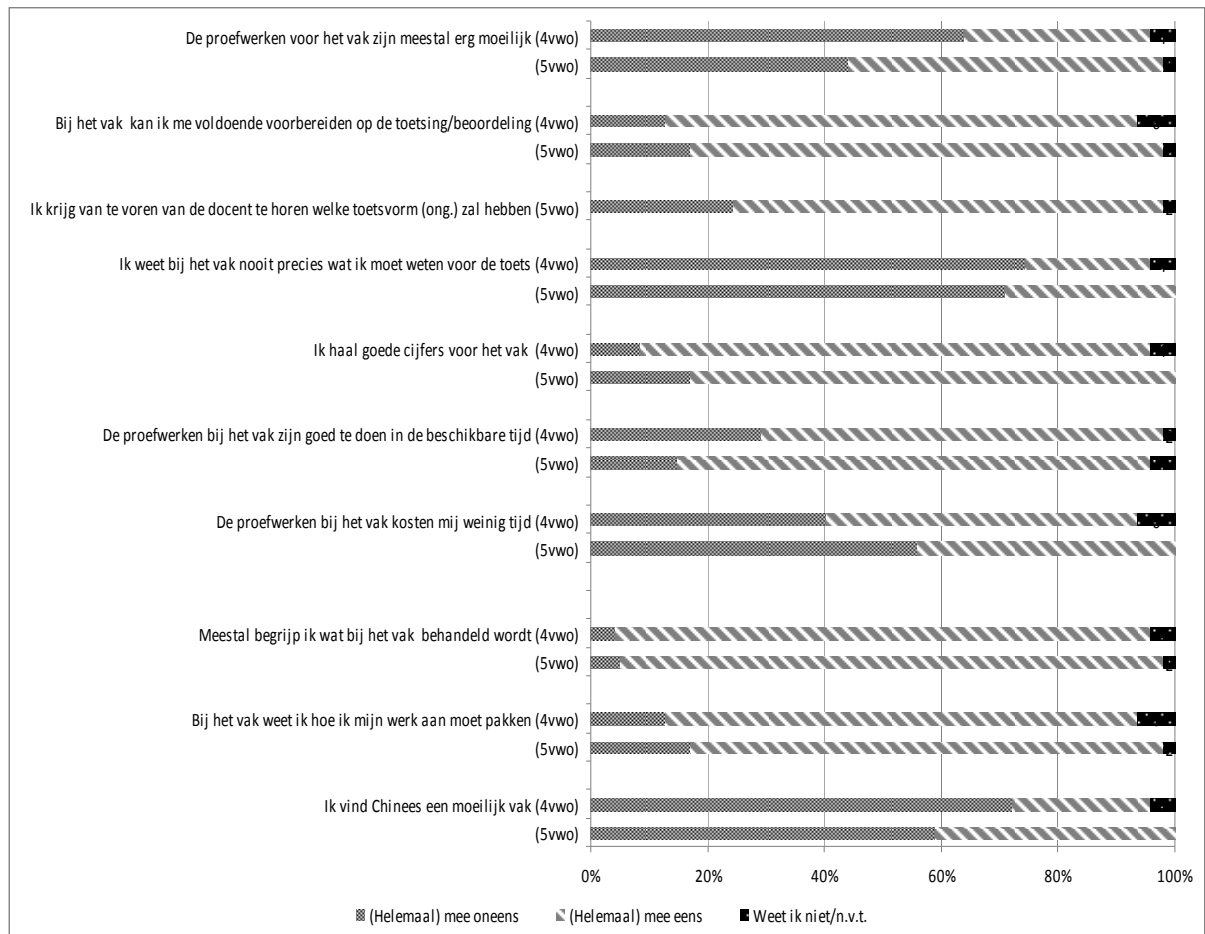
5.6 Moeilijkheid en proefwerken

Vak en proefwerken niet heel moeilijk, maar iets moeilijker dan in 4 vwo.

Grafiek 5.11 laat de resultaten voor zowel 4 vwo als 5 vwo zien. Zo'n 60% van de leerlingen vindt het vak niet moeilijk (zo'n 75% in 4 vwo) en slechts zo'n kwart weet niet hoe ze hun werk moet aanpakken. Ongeveer 90% van de leerlingen begrijpt wat bij het vak behandeld wordt. De *proefwerken* worden door ongeveer de helft van de leerlingen als moeilijk ervaren (meer dan in 4 vwo). Zo'n 80% van de leerlingen kan zich voldoende voorbereiden op het proefwerk. Rond 70% geeft aan dat de proefwerken goed te doen zijn in de beschikbare tijd (zo'n 80% in 4 vwo) en zo'n 80% haalt goede cijfers. Driekwart van de leerlingen krijgt van te voren van de docent te horen wat ze bij de toets kunnen verwachten.

Tijdens de schoolbezoeken werd gevraagd naar wat leerlingen het makkelijkst en het moeilijkst van het vak vonden. Karakters schrijven vinden leerlingen, net als in 4 vwo, het moeilijkst, zo blijkt uit de interviews. Spreken, tonen en zinnen maken worden over het algemeen ook als moeilijk ervaren. Luisteren en grammatica worden als makkelijk of niet heel moeilijk ervaren. Overigens wordt lezen door sommige leerlingen als makkelijk en door andere leerlingen als moeilijk ervaren.

Wat betreft de moeilijkheid van de toetsen, merkt een leerling tijdens de schoolbezoeken op: *"Als je goed geleerd hebt, zijn de toetsen goed te doen, maar Chinees kost bij mij wel de meeste tijd."*

Grafiek 5.11 Moeilijkheid van het vak en de proefwerken

5.7 Toetsing

Vertalen van Nederlands naar Chinees en het schrijven van karakters het meest getoetst.

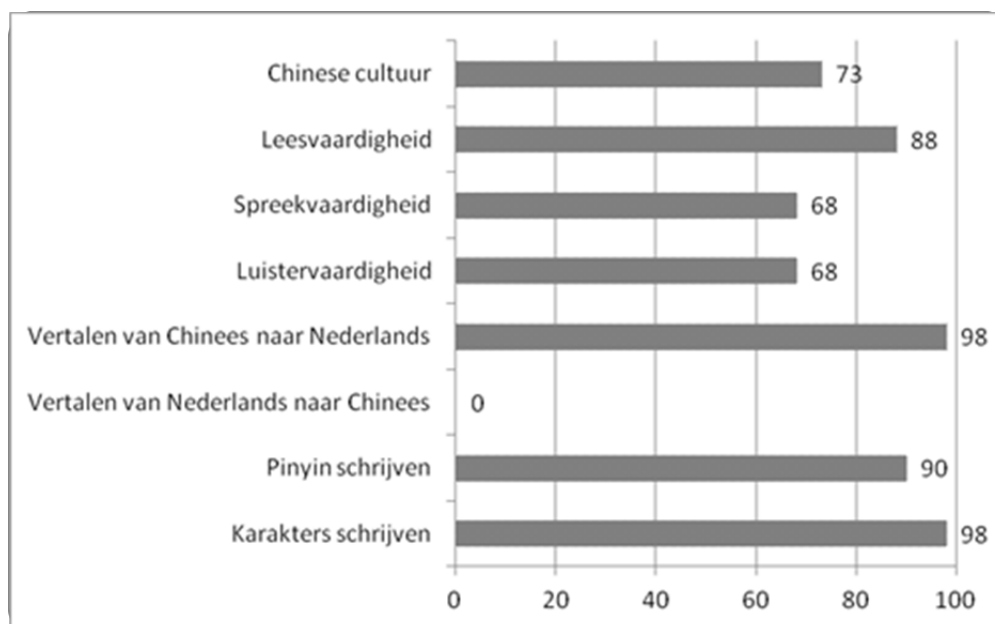
Zoals grafiek 5.12 laat zien, worden de meeste vaardigheden sinds het begin van dit schooljaar getoetst. Leerlingen hebben een cijfer voor alle vaardigheden dit jaar gekregen (73% - 98%) (met uitzondering van vertalen van Nederlands naar Chinees).

Dit jaar werden leerlingen naar hun ervaringen en meningen over de toetsing tijdens de schoolbezoeken gevraagd. Het werd duidelijk dat sommige leerlingen de taaltoetsen makkelijk vinden, terwijl andere leerlingen ze juist moeilijk vinden: "De taaltoetsen zijn wel goed te doen", "De toetsen zijn altijd wel makkelijk", "De moeilijkste toetsen zijn van de taal", "Sommige delen zijn te gemakkelijk, andere delen zijn juist te moeilijk omdat er dingen zitten die ze nooit geleerd hebben."

En over de toetsen voor cultuur wordt gezegd: "Voor cultuur worden we ook getoetst. Dat was wel erg veel. Ik heb wel acht pagina's geschreven. Dit was onze eerste cultuurtoets", "Voor cultuur hebben we als toets vaak verslagen gemaakt", "Cultuur wordt niet vaak getoetst. Een paar keer per jaar. Dan krijgen we vragen over wat we hebben geleerd", "Als je die toetsen goed voorbereidt, is het goed te doen."

Een leerling geeft zijn/haar mening over het eindexamen: "Met zo'n landelijke toets merkten we wel dat er heel veel karakters werden gevraagd. Daar doen we niet zoveel aan. Als het

eindexamen weer zoveel karakters vraagt, dan denk ik dat we het niet halen. In de les zou er meer aandacht aan moeten worden besteed. Nu moeten we het allemaal thuis leren en het ook blijven onthouden voor elke toets want het wordt telkens weer gevraagd."

Grafiek 5.12 Cijfer per (sub)vaardigheid sinds het begin van het schooljaar (5 vwo, in %)

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste bevindingen van deze tweede evaluatie nog eens op een rij. Gezien het longitudinale aspect van deze driejarige evaluatie, geven we in deze interim rapportage nog geen definitieve antwoorden op de deelvragen. De evaluatie van het tweede pilotjaar voor het vak Chinese taal en cultuur met 5 vwo-leerlingen laat op hoofdlijnen de volgende tussentijdse conclusies zien:

Schoolleiders (algemeen)

Redenen voor invoering van het vak variëren, zo blijkt uit de interviews met schoolleiders, van internationale profilering van de school of profilering op taalonderwijs, tot burgerschapsvorming. Schoolleiders hechten aan onderwijs in zowel de Chinese taal als de Chinese cultuur omdat volgens hen beide, in samenhang, toegang geven tot de Chinese samenleving.

Wat schoolleiders doen om het beoogde nieuwe vak Chinese taal en cultuur te faciliteren

- Docenten Chinees worden door schoolleiders actief betrokken bij voorlichting over het vak aan ouders en leerlingen.
- Schoolleiders brengen ook regelmatig zelf het vak op allerlei manieren bij ouders en leerlingen onder de aandacht.
- Schoolleiders noemen als belangrijke randvoorwaarden het beschikbaar maken van voldoende financiële middelen, een goede organisatie van het vak en de roostering en goede en enthousiaste docenten die bereid zijn zich extra in te zetten. In de ondersteuning en facilitering zien schoolleiders voor zichzelf ook een belangrijke rol.

Aandachtspunten die schoolleiders noemen wat betreft haalbaarheid van het vak

Actief inzetten op werving om het vak met zo'n vijftien leerlingen per klas kostendekkend te maken; het vormgeven van doorlopende leerlijnen van onderbouw naar bovenbouw, met wellicht meerdere keuzemogelijkheden voor invulling en afsluiting van het vak (bij respectievelijk de lange variant en de variant elementair; vanaf 4 vwo). Tevens zouden verschillende schoolleiders graag zien dat vanuit de politiek duidelijker het belang van het vak wordt aangegeven.

Wat docenten vinden en doen

- Docenten geven aan dat zij duidelijke ideeën hebben over het 'waarom en waartoe' van het vak en dat deze ideeën voor hen duidelijker zijn dan in 4 vwo.
- Docenten zijn overwegend positief over het te behalen eindniveau (A2¹¹) van leerlingen bij het vak Chinese taal en cultuur, waarbij over schrijfvaardigheid de laagste verwachting bestaat; starten in de onderbouw blijft voorwaarde. Dit beeld is iets minder positief.
- Net als in 4 vwo vinden docenten dat het vak goed uitvoerbaar is in de klas.
- Iets minder docenten dan in 4 vwo zijn van mening dat het vak Chinese taal en cultuur een hogere studiebelasting vraagt van leerlingen en moeilijker is aan te leren dan andere moderne vreemde talen.

¹¹ A2, zoals nader omschreven in het leerplanvoorstel; Beeker, Canton, & Fasoglio, 2008.

- Docenten besteden net als in 4 vwo gemiddeld zo'n 20% van de lestijd in de klas aan de Chinese cultuur en zo'n 80% aan de Chinese taal.
- Wat betreft cultuurdoelen scoren vaardigheden met betrekking tot interculturele competentie het hoogst bij docenten.
- Docenten schatten in dat leerlingen aspecten van de Chinese taal iets interessanter vinden dan aspecten van de Chinese cultuur.
- Net als in 4 vwo worden leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal door de meeste docenten vrijwel allemaal vaak of iedere les gedaan. Wel lijken docenten vaker dan in 4 vwo opnames te gebruiken van mensen die Chinees spreken (luistervaardigheid). Ook laten docenten iets vaker dan in 4 vwo hun leerlingen onderling in het Chinees spreken met elkaar (spreekvaardigheid).
- Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur worden, net als in 4 vwo, minder vaak gedaan dan leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese taal.
- Voor alle taalvaardigheden -met name lezen en luisteren- maken en/of gebruiken docenten aanvullende materialen om leerlingen vaardigheden bij te brengen en om mee te oefenen.
- Docenten geven aan dat zij lezen en vertalen, net als in 4 vwo, het meest toetsen.
- Docenten maken toetsmateriaal veelal zelf, soms aangevuld met materiaal van HSK of uit een methode. Zelden maken docenten gebruik van toetsen die samen met anderen zijn gemaakt en nooit gebruiken zij toetsen die door collega's zijn gemaakt.
- Bijna alle deelnemende docenten beschikken inmiddels over een eigen klaslokaal; voor twee docenten geldt dit nog niet. In 4 vwo hadden slechts drie docenten een eigen lokaal.
- Over faciliteiten zoals een whiteboard, een computer, beamer en geluidsboxen, hebben docenten, net als in 4 vwo, doorgaans wel beschikking wanneer dit nodig is. Docenten hebben vaker dan in 4 vwo de beschikking over een computer met een taalinstelling Chinees voor henzelf en/of voor hun leerlingen.
- Hoewel minder docenten dan in 4 vwo heeft toch nog een ruime meerderheid van de docenten (67%) hier nog wel behoefte aan nascholing.
- Docenten vinden dat de schoolleiding hen voldoende ondersteunt bij de uitvoering van hun vak, net als bijna alle docenten in 4 vwo aangaven.
- Hoewel de meeste docenten aangeven dat ze voldoende contact hebben met collega's van andere vakken op hun school, zijn docenten verdeeld over de mate waarin zij door die collega's worden ondersteund bij de uitvoering van hun vak.

Leerervaringen, motivatie en meningen van leerlingen

Over het algemeen komen de resultaten in 5 vwo grotendeels overeen met die van 4 vwo:

- Net als in 4 vwo, worden de meeste bevraagde taalactiviteiten (luisteren, spreken, schrijven en lezen) volgens leerlingen vaak of bij iedere les gedaan.
- Leeractiviteiten met betrekking tot de Chinese cultuur worden volgens leerlingen minder vaak dan taalactiviteiten gedaan. Dit beeld komt overeen met vorig jaar, maar leerlingen geven aan dat in 5 vwo deze activiteiten wat vaker worden gedaan dan in 4 vwo.
- De motivatie van leerlingen voor het vak is in het algemeen hoog, zo blijkt uit de metingen in zowel 4 vwo als 5 vwo.
- Het vak Chinese taal en cultuur wordt door leerlingen in 4 vwo en 5 vwo vooral gekozen omdat het een leuk en een interessant vak is, hoewel de meeste leerlingen in hun vrije tijd geen dingen doen die met het vak te maken hebben.
- In 5 vwo geven alle leerlingen aan tevreden te zijn met hun keuze voor het vak Chinese taal en cultuur (98% in 4 vwo).
- Redenen waarom de leerlingen voor het vak gekozen hebben duiden op een intrinsieke motivatie voor het vak bij de meeste leerlingen.
- Leerlingen in 5 vwo geven aan dat het vak niet populair is onder andere leerlingen; 93% van de pilotleerlingen zou het vak echter wel aan andere leerlingen aanraden.

- 93% van de 5 vwo-leerlingen is van plan volgend schooljaar het vak Chinese taal en cultuur te blijven volgen.
- Leerlingen in 5 vwo geven aan heel geïnteresseerd te zijn in allerlei aspecten van China en de Chinese taal. Ten minste 90% is geïnteresseerd in gewoonten, het dagelijks leven, Chinees leren schrijven, Chinees leren spreken, Chinees leren lezen en Chinees leren verstaan.
- Zo'n driekwart van de leerlingen geeft aan dat ze veel tijdens de lessen moeten doen en slechts 37% vindt dat ze voor het vak veel huiswerk hoeven te maken.
- Ongeveer de helft van de leerlingen vindt het leren van Chinees moeilijker dan het leren van andere moderne vreemde talen; driekwart denkt dat het leren van Chinees meer tijd kost dan het aanleren van andere moderne vreemde talen; echter slechts 44% vindt dat het vak meer tijd aan huiswerk vraagt dan andere moderne vreemde talen.
- Het vak en de proefwerken worden door leerlingen ervaren als niet heel moeilijk, maar iets moeilijker dan in 4 vwo.
- Net als in 4 vwo vinden de meeste leerlingen (karakters) schrijven het lastigst. Spreken, waaronder het maken van zinnen en het uitspreken van de tonen, wordt over het algemeen ook als moeilijk ervaren. Luisteren en grammatica worden als makkelijk of niet heel moeilijk ervaren. Overigens wordt lezen door sommige leerlingen als makkelijk en door andere leerlingen als moeilijk ervaren.
- Vertalen van Nederlands naar Chinees en het schrijven van karakters worden volgens leerlingen het meest getoetst.
- Leerlingen hebben voor bijna alle vaardigheden dit jaar een cijfer gekregen.

Aandachtspunten

Bovenstaande resultaten en nadere observaties tijdens de schoolbezoeken wijzen erop dat de implementatie van het vak in het tweede pilotjaar van dit project zich heeft voortgezet. Uit de resultaten valt op te maken dat er een gezond gevoel van 'urgentie' heerst op de betrokken pilotscholen, en van stagnatie is geen sprake. Belangrijk voor verdere implementatie zijn de volgende aandachtspunten:

- Blijvende aandacht in de randvoorwaardelijke sfeer voor financiering van het vak, werving en aantallen leerlingen.
- Ondersteuning en faciliteren van docenten binnen de school is essentieel omdat zij een sleutelpositie vervullen en van hen veel inzet wordt gevraagd.
- Op sommige scholen blijft het vak roosterteknisch moeilijk te organiseren. In het huidige pilotjaar 5 vwo werd dit tijdens de interviews met de leerlingen meer als een probleem ervaren dan in 4 vwo.
- Omdat een groot deel van de docenten aangeeft behoefte te hebben aan nascholing, dient te worden nagedacht over manieren om docenten blijvend te scholen in hun vak en inhouden die daarbij centraal kunnen staan.
- Er dient te worden nagegaan hoe docenten Chinees kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om meer uit te wisselen met collega's binnen het eigen vakgebied (bijvoorbeeld als het gaat om toetsmateriaal). Tevens kan worden nagegaan hoe docenten Chinees kunnen worden ondersteund door collega's van andere vakken binnen de eigen school.
- Wat betreft de doelen en activiteiten met betrekking tot onderwijs in de Chinese cultuur: de metingen in 4 vwo en 5 vwo laten zien dat onderwijs in de Chinese cultuur relatief weinig aandacht krijgt vergeleken met de taalvaardigheden. In 4 vwo gaven sommige leerlingen tijdens de interviews aan dat ze meer activiteiten met betrekking tot de Chinese cultuur zouden toejuichen. In het huidige pilotjaar 5 vwo is deze interesse minder geworden, zo blijkt uit de interviews met de leerlingen, hoewel cultuur volgens hen juist wat meer aandacht krijgt dan in 4 vwo (dit laatste blijkt echter niet uit de resultaten van docenten).

- Verder onderzoek over de haalbaarheid van het afsluiten van de diverse taalvaardigheden op A2-niveau in 6 vwo is wenselijk. Docenten zijn nog steeds overwegend positief over het te behalen eindniveau (A2), al is het beeld minder positief dan in 4 vwo. Over schrijfvaardigheid bestaat de laagste verwachting en starten in de onderbouw blijft voorwaarde. Het beeld is iets minder positief, maar daarmee wellicht ook realistischer dan in 4 vwo; mogelijk is er een bewustwording gaande van wat A2-niveau inhoudt voor de diverse taalvaardigheden en wat daarin haalbaar is binnen respectievelijk de lange variant en de variant elementair (vanaf 4 vwo).
- Het lijkt wenselijk om ook in de toekomst de mogelijkheid voor de variant elementair te behouden; er kan worden nagedacht over de manier waarop het vak zou kunnen worden afgesloten wanneer leerlingen het vak alleen in de bovenbouw volgen. Mogelijk zou een groter accent op de Chinese cultuur voor de variant elementair passend zijn.
- Een andere discussie kan worden gevoerd over de vraag of het vak in de onderbouw en bovenbouw qua invulling en werkwijze dient te verschillen. Hoe kan een goede aansluiting van onderbouw en bovenbouw worden gerealiseerd en hoe zou een doorlopende leerlijn eruit kunnen zien? Kunnen leerlingen die na de onderbouw, of in een van de hogere klassen voortijdig met het vak stoppen, toch een certificaat ontvangen en wat betekent dit voor te behalen tussentijdse doelen en niveaus van taalvaardigheden?

Deze en andere vragen zullen een plek hebben in het verdere onderzoek rondom de examenpilot Chinees.

7. Referenties

Alting, A. (2003). *Nut, vertrouwen, toegankelijkheid. Wat docenten kunnen doen opdat meer meisjes natuurkunde gaan kiezen* (proefschrift). Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.

Beeker, A., Canton, J., & Fasoglio, D. (2008). *Chinees op school: Voorstel voor een leerplan Chinese taal en cultuur voor het vwo*. Enschede: SLO.

Brown, G.T.L. (2004). Teachers' conceptions of assessment: Implications for policy and professional development. *Assessment in Education* 11, 301–318.

Corbalan, G., Folmer, E., & Tigelaar, D. (2011). *Curriculumevaluatie Chinese taal en cultuur. Interimrapportage*. Enschede: SLO.

Deci, E.L., Eghrari, H., Patrick, B.C., & Leone, D. (1994). Facilitating internalization: The self-determination theory perspective. *Journal of Personality*, 62, 119-142.

Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) (2011). *Rapport Belevingsonderzoek Duits 2010*. Duitsland Instituut Amsterdam, Amsterdam.

Kuiper, W., Folmer, E., Ottevanger, W., & Bruning, L. (2011). *Curriculumevaluatie bètaonderwijs tweede fase*. Samenvattend eindrapport. Enschede: SLO.

Liemberg, M., & Meijer, D. (2004). *Taalprofielen*. Enschede: Nationaal Bureau Moderne Vreemde talen.

Posner, G.J., & Rudnitsky, A.N. (1997). *Course design: a guide to curriculum development for teachers*. White Plains, NY: Longman.

Sercu, L., Bandura, E., Castro, P., Davcheva, L., Laskaridou, C., Lundgren, U., Méndez García, M.C., & Ryan, P. (2005). *Foreign Language Teachers and Intercultural Competence. An International Investigation*. Clevedon: Multilingual Matters.

Thijs, A., & Van den Akker, J. (2009). *Leerplan in ontwikkeling*. Enschede: SLO.

Tigelaar, D., Corbalan, G., & Folmer, E. (2012). Chinees als nieuw schoolvak? De eerste resultaten van een pilot, *Levende talen Tijdschrift*, 3(2), 3-13.

Van den Akker, J. (2003). Curriculum perspectives: An introduction. In J. van den Akker, W. Kuiper, & U. Hameyer (Eds.), *Curriculum landscapes and trends* (pp. 1-10). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

SLO heeft als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling een publieke taakstelling in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap. SLO heeft een onafhankelijke, niet-commerciële positie als landelijke kennisinstelling en is dienstbaar aan vele partijen in beleid en praktijk.

Het werk van SLO kenmerkt zich door een wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling). SLO streeft naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs en richt zich daarbij op de sectoren primair onderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De activiteiten van SLO bestrijken in principe alle vakgebieden.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo